

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce
Propojení výuky ve škole a v přírodě

Jan Zapletal

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

Jméno a příjmení: Jan ZAPLETAL
Osobní číslo: D210684
Adresa: Přemyslovice 349, Přemyslovice, 79851 Přemyslovice, Česká republika
Téma práce: Propojení výuky ve škole a v přírodě
Téma práce anglicky: Education in nature school
Jazyk práce: Čeština
Vedoucí práce: PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretické části

- literární rešerše
- popis specifického prostředí
- škola v přírodě
- výuka v přírodě

Praktická část

- zpracování metodologie
- realizace rozhovorů – žáci, absolventi, učitelé
- zpracování analýzy rozhovorů
- výsledky

Závěr

- zpracování úprav ŠVP
- doporučení pro praxi

Seznam doporučené literatury:

- MAZAL, Ferdinand. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. Kdo si hraje, nezlobí. ISBN 978-80-85783-77-3.
- LISSMANN, Konrad Paul. *Teorie neozdělanosti: omyly společnosti o dělení*. Praha: Academia, 2008. XXI. století. ISBN 978-80-200-1677-5.
- FRÝZOVÁ, Iva. *Příroda: vzdělávací oblast Člověk a jeho svět : pro 5. ročník základní školy*. Ilustroval Simona PROKEŠOVÁ, ilustroval Josef POSPÍCHAL, ilustroval Jarmila DYTRYCHOVÁ, ilustroval Milada KUDRNOVÁ. Plzeň: Fraus, 2020. Škola s nadhledem. ISBN 978-80-7489-462-6.
- PODROUŽEK, Ladislav. *Ke koncepci a integraci vybraných vzdělávacích oblastí podle RVP ZV: (člověk a jeho svět : člověk a příroda : člověk a společnost)*. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola, 2005. ISBN 80-7020-152-5.
- KANTOROVÁ, Jana a Helena GRECMANOVÁ. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008. Vzdělávání. ISBN 978-80-7409-024-0.

Stav schvalování: Vedoucím katedry schválen studentův podklad VŠKP

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Podpis vedoucího pracoviště:

Datum:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, uvádím v seznamu použité literatury a zdrojů.

V Olomouci 20. 3. 2024

Jan Zapletal

Tímto chci poděkovat své vedoucí práce PaedDr. Aleně Jůvové, Ph.D. za vedení bakalářské práce a za cenné rady při jejím zpracování.

Dále také děkuji vedení a učitelům ZŠ a MŠ Přemyslovice za spolupráci, ochotu a čas, které mi věnovali.

Děkuji také všem, kteří přispěli svými poznatky a informacemi.

Anotace

Jméno a příjmení:	Jan Zapletal
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Propojení výuky ve škole v přírodě
Název v angličtině:	Education in nature school
Zvolený typ práce	bakalářská
Anotace práce:	V práci se zaměřím na nastínění problematiky vesnických škol, přesněji řečeno, co škola na vesnici má, co jiné školy ve městech nabídnout nemohou. S touto otázkou úzce souvisí problém s úbytkem žáků, a tudíž vyvstává otázka, jak tomu zamezit a jak proměnit geografickou polohu školy v přednost. Zodpovím často kladenou otázku „PROČ?“ – proč se věnovat výuce v přírodě a jaký může mít smysl a výhody nebo proč dát dítě do vesnické školy. A co žákům přináší obecně pobyt v přírodě.
Klíčová slova:	příroda, zábava, vzdělání, žáci, hra, výuka v přírodě, propojení teorie a praxe, bezpečí
Anotace v angličtině:	In the final thesis, I will focus on outlining the issue of village schools, more precisely, what a school in a village has that other schools in cities cannot offer. Closely related to this question is the problem of the drop in pupils, and therefore the question arises of how to prevent this and how to turn the geographical location of the school into an advantage. I will answer the question "WHY?" - why study in nature and what can be the meaning and benefits or why send a child to a village school. And what does spending time in nature bring to students in general.
Klíčová slova v angličtině:	nature, entertainment, education, pupils, play, teaching in nature, linking theory and practice, safety
Přílohy vázané v práci:	-
Rozsah práce:	44 stran
Jazyk práce	český

Obsah

Úvod.....	8
1 Stručné ohlédnutí za historií	9
2 Popis specifického prostředí	10
2.1 Historie a současnost specifického prostředí.....	12
2.2 Vývoj počtu žáků ve specifickém prostředí	16
3 Proč výuka v přírodě	18
3.1 Smysl výuky v přírodě	18
3.2 Využití IT technologií v přírodě.....	20
3.3 Environmentální výchova a péče o přírodu.....	21
4 Venkovní učebna	23
5 Mimoškolní aktivity	24
5.1 Škola v přírodě	24
5.2 Sokol a jeho pobyt v přírodě	25
5.2.1 ZZZ.....	26
5.3 Geocaching	27
6 Škola hrou.....	28
7 Pohled na výuku v přírodě.....	30
7.1 Rozhovor s vedením ZŠ	30
7.2 Rozhovor s učiteli ZŠ	32
7.3 Dotazníkové šetření u veřejnosti	33
7.4 Shrnutí výsledků.....	42
7.4.1 Jak respondenti vnímají výuku v přírodě	43
8 Návrh na úpravu ŠVP	46
Závěr	48
Seznam zkratk	49
Seznam obrázků	49
Seznam grafů	49
Seznam literatury	51

Úvod

V této bakalářské práci jsem se zaměřil na otázky jak a proč propojit výuku ve škole a v přírodě. Chci poukázat na fakt, že v posledních letech dochází k úbytku žáků na vesnických školách, což pokládám za velké negativum pro vzdělávací systém v naší republice. Školy na vesnici mají co žákům nabídnout a mají mnoho výhod oproti těm ve městě. Proto se pokusím zjistit, co mohou takové školy žákům nabídnout, čím vynikají a proč je důležité, aby zůstaly zachovány a jaké by mohly být jejich alternativy. Zde slovo alternativní není myšleno ve spojení s alternativními školami, které fungují jinak než školy tradiční. My se pokusíme alternativy postavit na tradičních základech a udělat tím tradici zajímavější a zábavnější. Jedna z takových výhod je i snazší přístup k přírodě. Otázka tedy zní, jak proměnit geografickou polohu školy v její přednost.

Popíšu vybrané specifické prostředí – ZŠ Přemyslovice. Zodpovím často kladené otázky typu „PROČ?“ – proč se věnovat výuce v přírodě a jaký může mít smysl a výhody. Zjistím, co žákům přináší obecně pobyt v přírodě a jaké jsou možnosti dalších mimoškolních aktivit, které nám může nabídnout nejen konkrétní prostředí. Pobyt v přírodě nabízí i rozšířené možnosti pro hraní, proto je také důležité se podívat a odpovědět si, proč je důležité si hrát.

Zjistím, jak se na toto téma dívá vedení a učitelé specifického prostředí a také široká veřejnost. Zvolím tak možnosti kvalitativního i kvantitativního průzkumu, konkrétně polostrukturovaný rozhovor a dotazník. V závěru práce vytvořím návrh na úpravu ŠVP, kde zaimplementuji výuku v přírodě a zhodnotím výsledek práce.

Liessmann ve své knize *Teorie nevzdělanosti* uvádí, že všechny reformátory vzdělávání spojuje nenávisť k tradičnímu pojetí vzdělanosti. Podle něj, je všem takovým doslova trnem v oku, že by lidé mohli získat vzdělání takové, které by bylo neúčelové, souvislé a po obsahové stránce odráželo hodnoty a tradice velkých kultur, což by lidem formovalo postoje a také zbavilo závislosti diktátu doby a módních vln. To by vedlo k tomu, že vzdělaní lidé by odmítali postoje doby, a tudíž by nebyli výslednými produkty vzdělávacího procesu (Liessmann, 2008).

1 Stručné ohlédnutí za historií

Chudý a negramotný venkov. Kdo může a má prostředky, odchází na zkušenou a za vzděláním do větších měst. Realita dávných časů. Byly doby, kdy i pouhé základní znalosti (označované jako trivium), kam se řadilo čtení, psaní a počty se bralo jako něco, pro život nepodstatné. Zde narážíme na dva odlišné pohledy, které lidé měli. Na venkově, chudém a často výhradně zemědělsky zaměřeném, se vzdělání nepovažovalo za důležité. Nebylo se ani čemu divit, neboť spousta řemesel se předávalo z generace na generaci a to bylo pro mnohé klíčové k udržení jistoty obživy. Naopak ve městech, především v kruzích bohatších a bohatých občanů se na vzdělání kladl větší důraz. Nezřídka se jednalo o soukromé učitele a kromě zmíněných základů se zde můžeme setkat například i s výukou hudby, případně zpěvu, společenského chování aj.

Všechno se vyvíjí a společnost není výjimkou. Uvědomuje si, že pokud chce být silnou, bez znalostí trivia to nepůjde, a proto vznikají školy i na venkově. Stávalo se, že učitelé se zde netěšili velké oblibě a rodiče žáků upřednostňovali práci v hospodářství a na polích. Nemuselo to ovšem platit vždy! Přesuňme se nyní do dob klasicismu a osvícenství. Je to období, kdy se myšlenky obrací k racionálnímu pojetí života, je vyzdvihován rozum, věda a člověk jako takový nad náboženstvím a kdy na našem území, tehdejší Habsburské monarchii, byl vydán císařský dekret, který uzákonil všeobecnou vzdělávací povinnost. A tak Johann Ignaz Felbiger pověřený Marií Terezií vypracoval koncepci reformy školství. Vznikly tři stupně vzdělávání, kde v prvním stupni byly zařazeny tzv. triviální školy, které se, jak již bylo zmíněno, zaměřily na čtení, psaní a počty. Tento druh škol se zřizoval především na vesnicích a menších městech. A zde stojíme na začátku moderního vzdělávání.

2 Popis specifického prostředí

Školní prostředí, ve kterém se budu pohybovat, se nachází v katastrálním území obce Přemyslovice. Tato obec leží v střední části Olomouckého kraje, okrese Prostějov. Nejbližší města jsou Prostějov, cca 16 kilometrů jihovýchodním směrem a Olomouc, vzdálená cca 23 kilometrů východním směrem. Dalším blízkým městem je Konice.

V okolí obce, s více jak 710 let dlouhou historií, je mnoho historicky, kulturně i přírodně zajímavých míst. Obec i její okolí je také spojována s velice známými jmény, jako například Jiří Wolker (básník), Pavel Nečas (herec), Pavel Trávníček (herec), Ladislav Pešek (herec), Otto Wichterle (chemik a vynálezce) nebo Josef Mánes (malíř).

Příroda v blízkém, i vzdálenějším okolí, protkaná sítí turistických tras, nabízí spoustu přírodních krás, které stojí za zmínku. Zajímavostí je, že tzv. červená trasa vedoucí přes obec je zároveň Svatojanská cesta – Moravskoslezská.

Zámek Přemyslovice – stavba v neogotickém stylu se svojí bohatou historií a krásným pozemkem. Bohužel je v držení soukromníka a několik let chátrá. V blízkosti zámku můžeme narazit na hrobku rodu Bochnerů, kteří zámek vlastnili.

Větrný mlýn – mlýn nacházející se rovněž v Přemyslovicích je také v soukromých rukách, ovšem s rozdílem, že jde o zrekonstruovaný plně funkční objekt. Jedná se o kamenný mlýn holandského typu. Po domluvě s majiteli si lze mlýn prohlédnout zevnitř.

Strážná – kopec čnicí nad dolní stranou obce nabízí krásný výhled převážně do vzdáleného okolí. Výhled tak máme nejen na jesenické hory, ale také například na baziliku na Svatém Kopečku u Olomouce, okolní obce, Prostějov aj.

Zámeček – místo, uprostřed lesů, které je v posledních letech vyhledávaným cílem pro procházky.

Ochozská kyselka – místo vzdálené necelých 6 km chůze. Najdeme zde prameny, jejichž voda je železito-alkalická.

Javoříčko – cca 20 kilometrů vzdálená obec se smutně pohnutou historií ukrývá v přílehlých lesích dvě krásy, které lze navštívit. První jsou Javoříčské jeskyně a o něco dál po turistické trase dojdeme ke zřícenině hradu Branky, kterému se také říká zkamenělý zámek. Od Javoříčka už je to jen „co by kamenem dohodil a zbytek doběhl“ na hrad Bouzov, filmaři vyhledávaná pohádková lokalita.

Čechy pod Kosířem – poměrně malá obec, která má co nabídnout. Ikonou je zdejší zámek s přílehlým parkem. Dále zde nalezneme muzeum historických kočárů a muzeum hasičů.

Laškov a Náměšť na Hané – Tyto obce spojuje Přírodní park Terezké údolí, jejímž jádrem je stejnojmenná přírodní rezervace. Tímto údolím vede naučná stezka. V lesích tohoto údolí jsou ukryta historicky zajímavá a archeologicky cenná místa. A to pravěké hradiště Rmíz a keltská svatyně. Údolí je také domovem mnoha vzácných druhů rostlin a živočichů. Samotný Náměšť na Hané je známý především zámek, který je často vyhledávaným místem, pro konání svateb. Byl zde natáčen i film Kameňák. Další zajímavostí z této obce je venkovní amfiteátr, který je místem kulturních akcí, mimo jiné hostí některá představení Moravského divadla v Olomouci.

Stražisko – obec je známé pro své okolí zejména koupalištěm. Ale co je opravdu zajímavé, tak jsou dvě budovy. A to chata herce Ladislava Peška a vila vynálezce Otty Wichterleho.

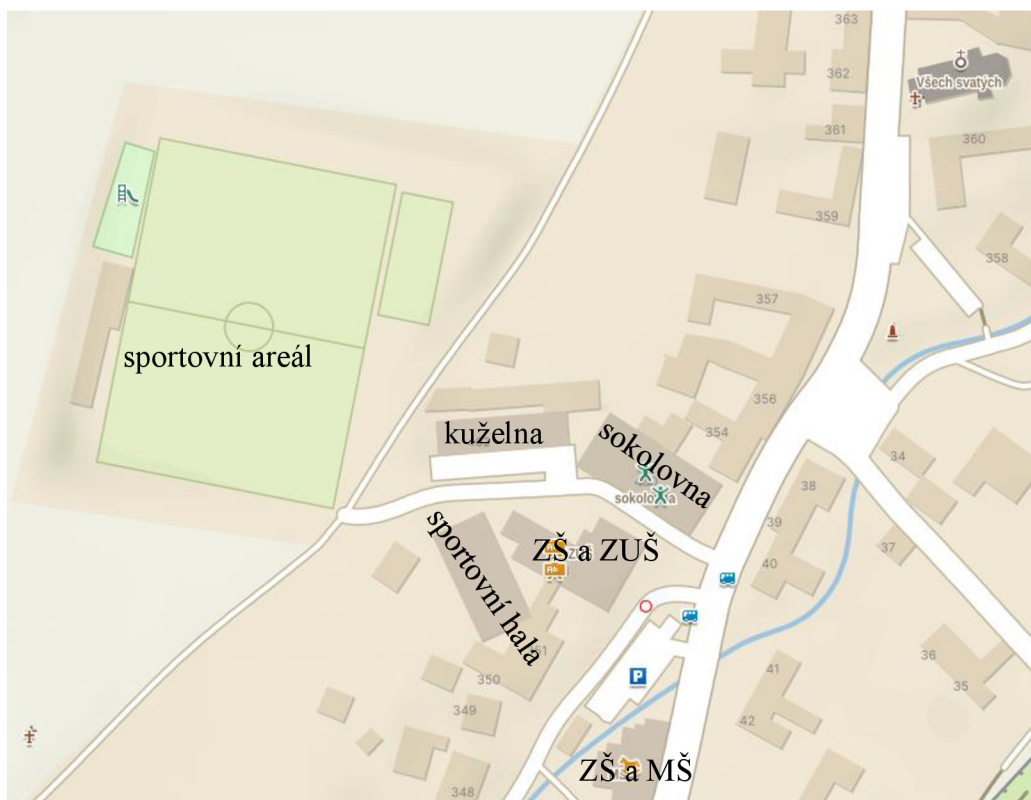
Konice – město, úzce spjato s obcí Přemyslovice, kde můžeme navštívit zdejší zámek, nebo Muzeum řemesel Konicka.

Plumlov a Mostkovice – výčet zajímavých míst zakončíme městysem Plumlov. Toto místo nabízí hned několik možností trávení volného času. Zámek Plumlov je častým dějištěm kulturních akcí pro všechny věkové kategorie. V létě se návštěvníci mohou zchladit v Podhradském rybníce. Od Plumlova až do Mostkovic (nebo naopak) vede kolem Plumlovské přehrady stezka pro pěší i cyklisty. V letních měsících a za dobrého počasí je možné navštívit letní kino v Mostkovicích, které je na samotném okraji přehrady.

Je vidět že okolí obce Přemyslovice nabízí široké spektrum zábavy i poučení. Ovšem velice málo místních i přespolních dětí, případně žáků navštěvujících zdejší devítiletou základní školu o takových místech a zajímavostech neví.

Členitý terén blízkých lesů láká k realizaci spousty pohybových aktivit a her. I když jsou lesy poznamenány kůrovcovou kalamitou, která postihla republiku v předchozích letech, stále se dá jejich prostřední využít.

Škola sestává ze dvou oddělených budov, viz obr. 1. V menší budově, bývalém prvním stupni, se nachází mateřská škola, kuchyně s jídelnou první a druhá třída. Ve větší budově, bývalé druhém stupni najdeme ostatní třídy, hudebnu, ředitelnu, sborovnu, kabinety, přírodovědnou učebnu, kuchyňku pro pracovní činnosti, počítačovou učebnu, tělocvičnu. Vybrané třídy velké budovy využívá v odpoledních hodinách Základní umělecká škola (ZUŠ) Plumlov. Se školou sousedí budova sportovní haly, kterou žáci navštěvují při hraní kolektivních sportů. Další sousedící budovou je sokolovna, kuželna a bowling. V neposlední řadě se za budovou školy nachází sportovní areál, který se dá využít i pro výuku atletických disciplín. Škola se nachází v klidné části obce, mimo hlavní silnici. Před školou jsou umístěny autobusové zastávky.

Obr. 1: Mapa školy a jejího okolí
Zdroj: Zdroj: mapy.cz, upraveno vlastními popisky

2.1 Historie a současnost specifického prostředí

První reálné zmínky o vzniku školy v Přemyslovicích pochází z roku 1784, kdy došlo zároveň k obnově fary. Vzdělávání a školství spadalo v té době pod kontrolu církve. V archívech se můžeme také dočíst o prvním učiteli a financování. Podle školního výkazu z roku 1789 trval školní rok 42 týdnů. V té době byla docházka do školy téměř nulová. Někdy v rozmezí 1790 – 1796 došlo ke stavbě první školní budovy v obci. Na začátku 19. století, kolem roku 1807 mělo školu navštěvovat 160 žáků. V této době se na škole vyučuje především trivium. Vzdělávání financovali rodiče jednotlivých žáků. Ti, kteří pocházeli z chudých poměrů, byli od placení školného osvobozeni. Dle výkazu z roku 1815 navštěvovalo školu 163 žáků. Jednotřídní škola byla v roce 1838 rozšířena na dvojtřídní. Ve školním roce 1839/1840 bylo podle výkazu učitele vzděláváno 171 žáků (Cydlík, 2009).

Říšský zákon o všeobecné školní docházce ze 14. května 1869 stanovil obcím, kde v pěti-letém průměru bylo více jak 40 dětí, povinnost zřídit a provozovat školu. V Přemyslovicích již dvojtřídní Obecná škola stála, ale v průběhu následujícího desetiletí přestávala stačit stále zvyšujícím se nárokům. Budova byla pro 249 žáků (121 chlapců a 128 děvčat) nedostačující.

S nedostačující kapacitou budovy šel ruku v ruce také její špatný, až havarijní stav. V kronice se píše „každou chvíli hrozila sesouti se“. A tak bylo rozhodnuto o stavbě nové budovy. Po získání povolení byla stavba zahájena v červenci 1878 zbouráním staré. Již 1. prosince byla zahájena výuka v nové budově. Počet žáků (249) se udržoval přibližně stejný od roku 1857. Roku 1880 bylo uděleno povolení pro rozšíření školy na trojtřídní. O devět let později, v roce 1889, bylo na nařizeno Okresní školní radou vybudovat cvičiště pro žáky. Stalo se tak až v roce 1893. Počty žáků stále rostly a tím vyvstávaly požadavky na rozšíření školy. I přes to, že v roce 1909 byla škola rozšířena na čtyřtřídní, na jeho začátku ji navštívila komise, skládající se ze zástupců místodržitelů, lékaře, inspektora a inženýra stavebního úřadu, která uznala, že pro stále větší počet žáků škola nevyhovuje. Pozemek, pro novou školní budovu se podařilo zakoupit až na počátku roku 1910. O rok a půl později již probíhala její kolaudace. A tak od školního roku 1911/1912 probíhala výuka již v novém. V době první světové války nejen, že poklesla kvalita výuky, ale také docházelo ke slučování tříd z důvodu odchodu učitelů na vojnu. I přes tyto negativní okolnosti činil počet žáků na konci války 318. Po vyhlášení samostatnosti a vzniku ČSR se situace zlepšovala, včetně vztahů veřejnosti k učitelům. Ve školním roce 1919/1920 nastoupilo na školu 308 žáků (Cydlík, 2009).

Být učitelem na obecné nebo měšťanské škole znamenalo být váženou osobou a mít jistotu zaměstnání. Nejvíce to bylo vidět právě na vesnických školách, kde učitel zastupoval místní inteligenci a zároveň představoval určitou autoritu (Cydlík, 2009).

Jsmo ve dvacátých letech 20. století. Vyvstává myšlenka měšťanské školy. Do této doby zde nalezneme jen školu obecnou. Kdyby se tato myšlenka uskutečnila, bylo by to v celém konickém okrese něco nevídaného. Naposledy taková škola byla založena v roce 1899 právě v Konici. Věci se daly do pohybu v létě 1922, kdy zdejší ředitel obecné školy (tehdy řídící učitel) vystoupil na zasedání obecního výboru s podmínkami založení měšťanské školy. Jediným problémem byly finance. I přes všechny možné peripetie se v září téhož roku dostavila úřední komise z Litovle a poté se začalo s realizací. Vše vyvrcholilo otevřením Měšťanské školy v Přemyslovicích od školního roku 1923/1924. Pod tuto školu spadaly obce Hlučov, Pěňčín, Laškov, Nová Dědina, Štarnov a Stražisko. Nová škola se ale potýkala s nedostatkem místností, zejména chyběla kreslárna a kabiny. I školní pomůcky musela poskytovat obecná škola. V prosinci roku 1923 bylo rozhodnuto o spojení obecné a měšťanské školy pod jedno vedení. Ovšem realizace byla odložena na 1. leden 1926. Vzhledem k tomu, že do školního roku 1926/1927 nastoupilo do spojených škol 225 žáků, rozhodlo zastupitelstvo, že je potřeba zrealizovat nástavbu a přístavbu školy. V létě 1927 byla stavba zahájena (Cydlík, 2009).

Za zmínku stojí také zřízení dvou pokračovacích, z dnešního pohledu můžeme říct středních škol. A to Živnostenské školy pokračovací v Přemyslovicích v říjnu 1926 a Lidové hospodářské školy v Přemyslovicích v srpnu 1931. Znamenalo to možnost dalšího vzdělávání mládeže po ukončení základního vzdělávání (Cydlik, 2009).

Výnosem ze dne 10. srpna 1935 bylo povoleno zemskou školní radou rozšíření obecné školy o čtvrtou třídu. O tři roky později, v srpnu 1938 vzniká Újezdní měšťanská škola v Přemyslovicích (od roku 1941 Újezdní hlavní škola v Přemyslovicích). Zřízení Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 a následné změny ve školství znamenaly i pro Přemyslovskou školu snížení úrovně vzdělávání. Do školního roku 1939/1940 nastoupilo celkem 315 žáků. Aby žáci v zimních měsících nezmrzali během výuky, chodili do lesa na šišky, protože byl nedostatek uhlí. Roku 1940 byl dalším výnosem zemské školní rady a následujícími organizačními změnami škola rozšířena na pětitřídní a v létě 1941 byla měšťanka přejmenována na hlavní školu. V průběhu školního roku 1942/1943 vznikala poblíž školy zelinářská políčka, která byla obdělávána žáky hlavní školy a třetí třídou obecné školy (Cydlik, 2009).

Po válce se hlavní škola opět přejmenovala na měšťanskou. V novém poválečném školním roce 1945/1946 nastoupilo do měšťanské školy 133 žáků. Po celou dobu trvání škol v Přemyslovicích byly vedle samotné výuky také pořádány kulturní akce jako divadelní představení, pěvecká nebo taneční vystoupení. Školní rok 1946/1947 se vyučovalo už v sedmi třídách. V návaznosti na pouťové události a reorganizaci školství vznikla Národní škola v Přemyslovicích (nahradila školu obecnou) a Střední škola v Přemyslovicích (nahradila školu měšťanskou).

Od padesátých let postupně vznikaly zájmové kroužky při střední škole. Jako první byl letecko-modelářský. Dalšími kroužky byly ruského jazyka, filmový a fotografický, literární, mičurinský, kroužek vaření, později k nim přibyli například radio-amatérský, pěvecký, dramatický, turistický, technický či biologický. Žáci se mimo kroužky také zapojovali do účasti na brigádách. Pomáhali při pěstování řepy, vysazování lesních stromků, jarních a podzimních pěstebních a úklidových pracích atd. Na samotném začátku padesátých let zde vznikla i pionýrská organizace. Členové mimo jiné pomáhali i s doučováním slabších žáků. Celkově zde můžeme vidět velkou míru aktivity mládeže a dětí. 1. září 1953 vzniká reorganizací a spojením národní a střední školy Osmiletá střední¹ škola v Přemyslovicích. V těchto osmi třídách bylo zapsáno celkem 302 žáků. Pro ty, kteří byli v učení slabší, se zřídily doučovací skupiny z matematiky a českého jazyka, což mělo za následek zlepšení prospěchu. Od školního roku

¹ Označení základního vzdělávání dle zákona 31/1953 Sb. o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon) ze dne 7. 5. 1953. Tento zákon byl zrušen 28. 12. 1960 zákonem 168/1960 Sb. o soustavě výchovy a vzdělávání.

1955/1956 školu navštěvovali žáci z Přemyslovic, Pěňčina, Hluchova, Nové Dědiny a z osady Kandia (Cydlík, 2009).

Po založení JZD Přemyslovice, uzavřela škola s tímto subjektem patronátní smlouvu. Na základě toho JZD darovalo škole pozemek na pokusné pole a škola se zavázala pomoci při jarních a podzimních pracích. „Za účelem spojení výuky s praxí se v místním ústavu rozvíjela i polytechnická výchova. Na prvním stupni se vyučovalo ručním pracím a výuka byla doplněna exkurzemi do drůbežárny, vepřina JZD, do kovárny, do lomu či do cihelny v Kostelci na Hané. Na druhém stupni byla od školního roku 1959/1960 zřízena dílna z přírodopisného kabinetu, kde se žáci učili zacházet s nástroji, opracovávat dřevo, plech a železo, opravovali školní pozemek, vyráběli budky a krmítka pro ptáky atd. Základy zemědělské práce získali na školním poličku. Aby se žáci seznámili i s chovem hospodářských zvířat, byl na škole založen chovatelský kroužek. Výchovu doplňovaly exkurze do průmyslových podniků na okrese. Součástí výuky byly také laboratorní práce z biologie, fyziky a chemie.“ Od školního roku 1960/1961 nesla škola název Základní devítiletá škola v Přemyslovicích. V té době školu navštěvovali žáci z Přemyslovic, Pěňčina, Hluchova, Nové Dědiny, Kandie a Laškovského Dvorku. Červen 1978 a další změny v oblasti školství. Škola v Přemyslovicích se změnila na Základní školu v Přemyslovicích (Cydlík, 2009).

Kromě lidí, kteří se stali významnými pro tuto školu, ať pro podporu jejího vzniku, nebo ti kteří byli v jejím vedení úspěšní, je důležité zmínit i dvě jména, která mohou být mezi těmi známějšími. Prvním takovým člověkem je Alžběta Zelená, prostějovská malířka, která v letech 1965 – 1969 zastávala místo učitelky. Druhým je Otto Obst, na akademické půdě známý pedagog, didaktik a rodák z Konicka, který v letech 1968 – 1971 zastával funkci ředitele školy. Poté odešel na místo okresního školského inspektora (Cydlík, 2009).

Ve školním roce 1996/1997 byl opět otevřen devátý ročník. Po změnách, které po roce 1989 nastaly, se měnila i spolupráce školy s místními organizacemi. Především úzká spolupráce s TJ Sokol Přemyslovice. „Ve školním roce 1992/1993 schválilo ministerstvo školství zařazení přemyslovské školy do sítě škol, které měly ověřit nový projekt pro 1. – 5. ročník, nazvaný *Obecná škola*.“ Myšlenkou tohoto projektu byla větší volnost žáků při výuce, zařazení her, více času pro probírání učiva, vyučování v blocích s časově přizpůsobitelnou vyučovací jednotkou. Tento projekt přinesl rychlé pozitivní výsledky, zejména v oblasti zájmu rodičů o dění ve škole a také se zlepšily vztahy žáků s učiteli. Tento projekt byl aplikován také od školního roku 1998/1999 na druhý stupeň. Ovšem očekávané výsledky nepřinesl, a tak se školní rada rozhodla vyučovat podle programu Základní škola (Cydlík, 2009).

Od září 1995 se využívala nově zrekonstruovaná budova prvního stupně (dříve obecné školy). Vznikly čtyři třídy, školní družina, moderní kuchyně s jídelnou. Od března 1996 řídil školu školský úřad, který také pokrýval platy učitelů a hradil školní pomůcky. Obecní úřad pokrýval samotný provoz školy, na což mu přispíval stát dotacemi. V tomto období začal počet žáků klesat. Od poloviny 90. let byly v učebnách ZŠ zřízeny pobočky ZUŠ Plumlov a ZUŠ Konice. Plumlovská pobočka funguje do dnes (Cydlik, 2009).

V novém tisíciletí nastaly opět organizační změny. Základní škola se změnila na příspěvkovou organizaci, což způsobilo nemalé komplikace. Úbytek žáků stále pokračoval. Došlo to tak daleko, že od školního roku 2002/2003 byl průměrný počet žáků na jednu třídu pod hranicí 17. Díky tomu ve školním roce 2004/2005 byly sloučeny dvě třídy. Totéž se dělo i ve školním roce 2008/2009, kdy celkový počet žáků klesl na 127. V dubnu 2004 započala rekonstrukce budovy druhého stupně. Došlo k interní reorganizaci, kdy v budově prvního stupně zůstaly dvě třídy, a z dalších dvou vznikla mateřská škola. Ostatní třídy se přestěhovaly do zrekonstruované budovy druhého stupně. Tato reorganizace trvá doposud. Od školního roku 2005/2006 se změnil název, nyní příspěvkové organizace, na Základní a mateřskou školu Přemyslovice, kdy se mateřské školy v Přemyslovicích a Štarnově staly součástí základní školy (Cydlik, 2009).

2.2 Vývoj počtu žáků ve specifickém prostředí

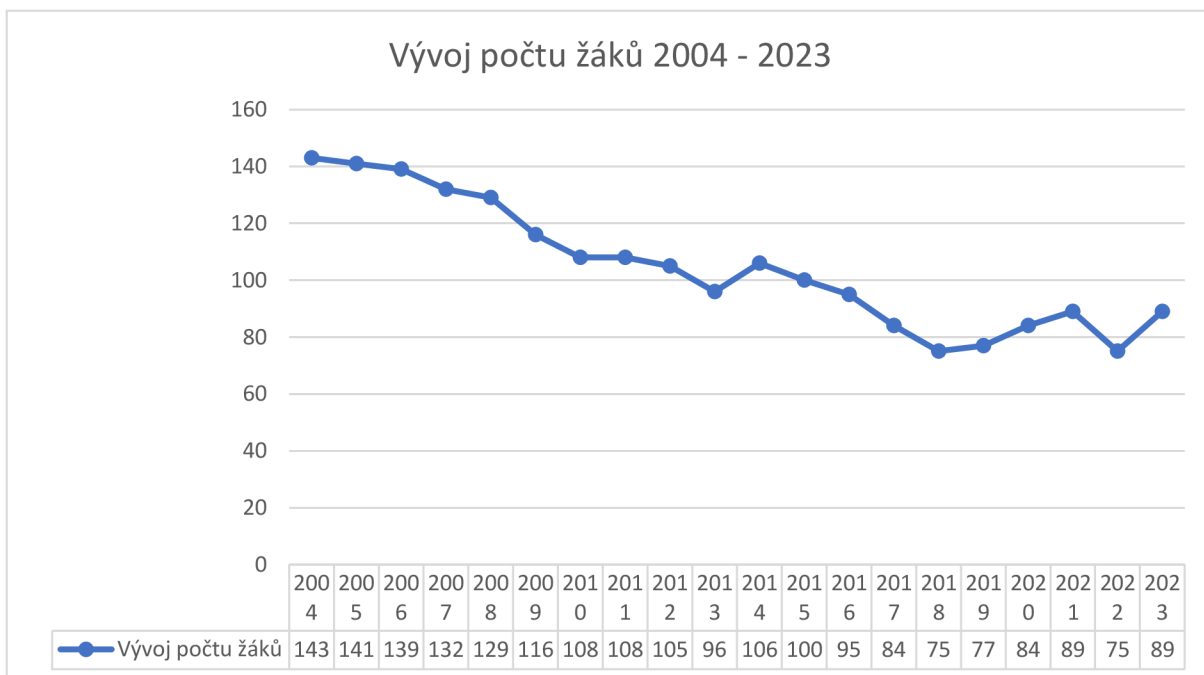
Z předchozí kapitoly Historie a současnost specifického prostředí vyplývá, že školu v Přemyslovicích navštěvovalo velké množství žáků, a že se škola rozvíjela. Vypovídá o tom graf 1. Smutným faktem ale je, že v posledních dvou dekádách docházelo k velkému úbytku žáků. V grafu 2 můžeme sledovat nebezpečně klesající trend.

Graf 2: Vývoj počtu žáků do poloviny 20. století

Zdroj: Cydlík, 2009; Zemský archiv v Opavě

<https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=174B5A8AC23A43EB987C0207F3988BC9>

Graf 1: Vývoj počtu žáků 2004 – 2005

Zdroj: Archiv ZŠ a MŠ Přemyslovice

3 Proč výuka v přírodě

„Lidé mají se učit, pokud nejvíce možno, ne nabývati rozumu z knih, nýbrž z nebe, země, dubů a buků, tj. znáti a zkoumati věci samy a ne pouze cizí pozorování a doklady o věcech.“

Jan Amos Komenský, Velká didaktika

Jádrem Humboldtovy (Alexander von Humboldt) idey je, mimo jiné, také důležitost poznávání a přisvojování si světa a celkové disponování přírodou. Jde o prostředek, aby byl dosažen konečný záměr, jemuž vzdělání slouží. Tou je sebepoznání a svoboda (Liessmann, 2008).

Je důležité odpovědět si na otázku, PROČ. Proč to děláme, proč to chceme, co nám to přinese. Je to stejné jako když se snažíme vysvětlit žákům, k čemu jim bude vyučované téma v životě. Nepředpokládejme, že všechny, naše vysvětlení uspokojí a naše myšlenky a názory přijmou. Spokojme se, že máme něco, o čem by bylo dobré přemýšlet. Snažíme se stále běžet kupředu, jít s dobou, využívat moderní technologie a při tom se přestáváme dívat kolem sebe a na možnosti, které nám okolí nabízí.

Abychom mohli lépe pochopit, proč výuku situovat do přírody, nastíníme si tedy následující:

- Smysl výuky v přírodě.
- Využití IT technologií v přírodě.
- Environmentální výchova a péče o přírodu.

3.1 Smysl výuky v přírodě

Otázce smyslu výuky v přírodě bychom mohli věnovat dlouhé diskuze, už jen proto, že každý jsme jiný a naše hodnoty a postoje jsou odlišné. I tak je nezpochybnitelné, že výuka v přírodě má smysl a také mnoho výhod. Obecně se dá říct, že příroda nám poskytuje širokou škálu možností a výhod, jako jsou čistý vzduch, pitná voda, léčivé rostliny, dřevo pro stavbu a topení, biodiverzita pro udržení ekosystémů, rekreační prostory pro odpočinek a relaxaci a mnoho dalších. V neposlední řadě příroda nabízí neomezený prostor k pohybu a různým aktivitám. Žáci mají možnost prozkoumávat a chápat živou a neživou přírodu na vlastní kůži. Nejenže aplikují nabyté znalosti v praxi, což jim pomůže lépe si zapamatovat a pochopit učivo, ale také jim dá odpověď na otázku: K čemu nám to bude?

Výuka v přírodě také podpoří zdraví a pohyb. Přece jen se jedná o pobyt na čerstvém vzduchu a zároveň kontakt s přírodou přispívá k rozvoji environmentálního myšlení a ochrany přírody.

Může být také obohacujícím zdrojem zážitků a inspirace, které mohou vést ke zlepšení vzdělávání. Také výuka má možnost různých aktivit, jako například výlety do lesa, poznávání a studium rostlin a zvířat, geologické exkurze, ekologické experimenty nebo venkovní hry/pohybové hry spojené s učením. Můžeme tedy o takové výuce hovořit jako o interaktivní a zároveň motivující. A to zejména pro žáky, kteří se učí prostřednictvím názorné výuky. Dále může rozvíjet dovednosti, jako komunikaci, týmovou spolupráci nebo kritické myšlení.

Výuka v přírodě může mít také nerozporovatelný pozitivní vliv na chování žáků. I když si mnozí učitelé a rodiče myslí, že učení venku žáky rozdivočí a bude je těžké opět ukáznit. Existují ovšem studie z USA, Anglie, Kanady nebo Austrálie, které potvrzují pozitivní vliv výuky v přírodě na chování žáků. Konkrétní případ ze základní školy Hotchkiss v Texasu ukazuje, že během 3 roků od zahájení výuky v přírodě klesly kázeňské přestupky z 560 na pouhých 50. Navíc učitelé, 93 % ze 157 souhlasili s tvrzením, že díky takové výuce se zlepšilo chování žáků mezi sebou. V Kanadě přistoupili k ozelenování pozemků školy. „Přírodní hřiště a prostory před školou nabídly dětem pestřejší paletu vyžití, děti v prostředí stromů a různorodé zeleně přestaly být neklidné, nespokojené a agresivní“ (Daniš, 2018).

Pokud chceme začít s proměnami a úpravami prostředí školy a jejího okolí, hraje zde aktivní zapojení žáků klíčovou roli. Pokud jsou žáci v rámci svého vzdělávání začleněni a mají možnost se podílet na plánování takových úprav, pozitivně to ovlivňuje jejich chování, hodnoty a postoje ke škole a okolí. Tím že se na úpravách a obnově prostředí sami podílejí, mají sklon se o něj starat a ne jej poškozovat. Dále získávají pocitu a postoje, že jejich práce je smysluplná (Daniš, 2018).

Vrátíme-li se k obavám rodičů a učitelů z divokosti žáků, jsou jejich obavy, i přes prokazatelný pozitivní vliv, na místě. Žáci si musí na výuku venku nejprve zvyknout. Ze začátku si žáci užívají svobody, kterou jim poskytneme, ale po pár dnech jsou schopni se plně věnovat učení (Daniš, 2018). Proto bychom se neměli vyhýbat hrám, při kterých se žáci mohou vzdělávat a tím jejich divokost přetavit do znalostí a dovedností. A celkově bychom se neměli vyhýbat pobytu venku, protože, jak zmínil Daniš, „v dlouhodobějším horizontu učení venku naopak přináší celkové zklidnění dětí.“

Jedním z hlavních důvodů, proč mají žáci kázeňské problémy je, že postrádají dostatek smysluplných podnětů a nudí se. Pokud je výuka vedena převážně výkladovou metodou, může mít za důsledek nejen, že žáky nebaví, ale může docházet ke snižování sebeúcty, motivaci k učení a pocitu vlastní kompetentnosti. Proto také prožitky z učení, možnosti pohybu, zapojení smyslů aj. přináší zlepšené chování a úbytek kázeňských problémů (Daniš, 2018).

3.2 Využití IT technologií v přírodě

Současná společnost je protkaná IT technologiemi, které zasahují téměř do každého odvětví. Mimo jiné se různými způsoby využívají ke zlepšení našeho porozumění a úsilí o ochranu přírody. Například použití dronů pro monitorování divoké zvěře, sledování GPS pro studium jejího pohybu nebo také monitorování ekosystémů. IT technologie pomáhají výzkumníkům a ochráncům přírody shromažďovat data, která poskytují informace napomáhající k lepší ochraně přírody.

Jak se na to dívá metodický portál RVP? Je důležité, aby vzdělávání reagovalo a šlo s technologickým pokrokem a připravovalo mladé lidi na život v budoucím světě, ve kterém se digitální technologie čím dál výrazněji uplatňují. Pokud s takovými technologiemi dokážeme přiměřeně pracovat, je to dobrý předpoklad pro to, aby žáci dokázali vyhodnocovat možné výhody využívání technologií pro výuku ve škole nebo v každodenním životě a řešení běžných situací (Holec, 2020).

Při výuce v přírodě mají žáci větší možnost uplatnit badatelské přístupy. K tomu jim technologie mohou být nápomocny. Badatelsky zaměřená výuka umožňuje žákům klást otázky, formulovat hypotézy a plánovat postupy jejich ověřování, provádět pokusy, vyhledávat a třídit informace, vyhodnocovat výsledky a formulovat závěry. Tyto poznatky a závěry mohou sdílet s ostatními spolužáky. Můžeme tedy říct, že digitální technologie jsou dobře využitelné pro:

- získávání informací a dat,
- uchování informací a dat,
- vyhodnocování informací a dat,
- sdílení informací a dat (Holec, 2020).

Konkrétně se můžeme bavit o využívání IT technologií k různým účelům, jako jsou například:

- použití mobilních aplikací pro identifikaci rostlin nebo živočichů,
- využití GPS navigace pro orientaci a mapování při výletech do přírody,
- sledování a zaznamenávání přírodních jevů pomocí digitálních fotoaparátů a kamer,
- vytváření digitálních deníků o zážitcích v přírodě,
- využití online zdrojů a aplikací pro výzkum a studium přírody.

Technologie tedy mohou:

1. žákům pomoci lépe porozumět přírodě,
2. zvýšit u žáků zájem o životní prostředí,
3. podporovat a rozvíjet digitální dovednosti žáků.

3.3 Environmentální výchova a péče o přírodu

Je také důležité žákům vždy vysvětlit, jakým způsobem naopak IT technologie naši přírodu ničí. Těžba lithia a jiných drahých kovů, potřebných pro jejich výrobu ji zatěžují. Polák (2020) hovoří o jistém ekologickém batohu, který znázorňuje určité množství materiálů, které je potřeba vytěžit a spotřebovat, aby mohl vzniknout jistý produkt. Často se jedná o skryté toky, které nejsou ve výsledném produktu vidět a často je hmotnost takového batohu vyšší než samotný produkt.

Kromě těžby a zpracování surovin není přínosná ani výroba součástek, či montáž produktů. Budeme-li se bavit o výrobě mobilních telefonů, pochází většina z továren v jihovýchodní Asii, hlavně z Číny, kde se neklade velký důraz na vyhovující pracovní podmínky. Používají se vysoce toxické látky, které způsobují rakovinu, respirační onemocnění aj. (Polák, 2020).

Ač je naše společnost nazývána konzumní, kdy fungujeme na principu kup, spotřebuj a vyhoď, je důležité přemýšlet nad tím, jak některé věci využívat co nejdéle. To platí převážně pro elektroniku.

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO) společně s environmentálním poradenstvím (EP) patří mezi přední preventivní nástroje, jejichž cílem je rozvoj znalostí, dovedností a postojů pro takové chování a odpovědné jednání lidí, které je co nejpříznivější pro současný a budoucí stav životního prostředí. Takové jednání je chápáno ve třech rovinách – osobní, občanské a profesní. EP může pomoci jednotlivcům, komunitám nebo firmám aplikovat konkrétní opatření pro snížení jejich ekologické stopy (Ministerstvo životního prostředí, ČR 2008 – 2023).

Už jen to, že se žáci zapojují do úklidových prací v areálu školy a jejím okolí, je krok správným směrem pro znalost a pochopení PROČ je důležité se starat o přírodu kolem nás. Podle § 16 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, se „výchova, osvěta a vzdělávání provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech formách.“

Základní škola v Přemyslovicích se účastní různých projektů zaměřených na environmentální výchovu. Například ve školním roce 2018/2019 se žáci druhého stupně a jejich učitelé účastnili projektu Den země ve kterém: „...žádné velké globální výzvy, ale hurá vydali jsme se uklízet rovnou do terénu. Jen v nejbližším okolí školy jsme naplnili 2 pytle odpadků. Poté jsme pokračovali místní částí zvanou Habeš kolem čističky odpadních vod až k paloučku u místního

potůčku. Tři pytle vrchovaté! Úspěch pro nás – špatné vysvědčení pro tzv. civilizaci.“ Často také ve spolupráci s obecním úřadem probíhal sběr staré elektroniky elektrotechniky a elektromateriálu (ZŠ a MŠ Přemyslovice, 2019).

Posledním projektem, do kterého se škola zapojila, je Škola pro udržitelný život. Škola se do programu zapojila už po druhé a to ve spolupráci se Střediskem ekologické výchovy SEVER Horní Maršov, o.p.s. a s finanční podporou programu Active Citizens Fund v rámci projektu Mladí pro klima II a projektu „Rozvoj servisních projektů a lekcí pro udržitelnost v místě – Mladí mění místo a komunitu IV“ podpořený z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Cílem programu bude navrhnout opatření k lepší udržitelnosti obce. Konkrétní opatření, jeho výběr a realizace se uskuteční ve spolupráci s obecní samosprávou a komunitou. Na tomto programu se budou podílet žáci osmé a deváté třídy v rámci předmětu ekologická praktika. Škola se také nevyhýbá možnosti zapojení žáků prvního stupně, či dokonce žáků MŠ (Bednář, 2024c).

Program je rozdělen do tří fází:

1. V první fázi probíhá vytipování místa, ve kterém se nachází ekologický problém. Následně žáci, s pomocí učitele, se s problémem seznámí a provedou jeho analýzu.
2. Druhá fáze je fáze hraní. Učitel nachystá a s žáky hraje hry s tematikou environmentální výchovy a ekologie a zároveň do ní implementuje zjištěný problém.
3. Ve třetí fázi probíhá jednání s obcí, navrhne se opatření k odstranění problému. Následně dochází k aplikaci dohodnutých opatření.

4 Venkovní učebna

Při hledání na internetu můžeme narazit na různé projekty venkovních učeben a firem, které realizaci takové učebny nabízí. Venkovní učebny považují za skvělý prostředek vzdělávání. Žáci tak mohou trávit čas na čerstvém vzduchu v přirozeném světle a zároveň se vzdělávat. Což může nejen zlepšit soustředění, ale také pomoci jejich propojení s přírodou a podpořit jejich zájem o životní prostředí. Venkovní učebny se mohou využít především pro výuku biologie, ekologie, geografie a dalších přírodních věd. Učitelé mohou snáze do výuky zapojovat různé herní a pohybové aktivity. Samozřejmě venkovní učebny s sebou mohou nést i řadu nevýhod, jako je rozptylování žáků vnějšími vlivy, které na ně působí, nebo omezený přístup k technologiím a zdrojům, které se v běžných třídách nacházejí. Výuka v takové třídě také může vyžadovat zvláštní plánování a přípravu, která zajistí bezpečnost a pohodlí žáků při výuce. I tak venkovní učebny jsou tedy skvělou alternativou k tradičním učebnám. I když venkovní učebny nejsou běžnou praxí, nic nebrání jejich rozvoji.

Troufám si říct, že největší boom venkovní učebny zažili v době pandemie Covid-19. Kdy docházelo k velkým omezením a uzavírání škol. V tomto období zažilo vzdělávání a jeho kvalita velké rány. Některé školy, jako například ZŠ a MŠ Přemyslovice proto chtěli venkovní učebnu využít jako proti pandemickou.

Zde cituji z popisu pro originální školní proti pandemický pavilónek Čekves: „...pavilón z velmi kvalitního systému, který se dá rozebrat na díly, snadno převést a znovu kdekoliv, bez nutnosti veřejných sítí, složit bez nutnosti klasické základové desky a tím náročných administrativních a úředních podkladů (nutno konzultovat s místním stavebním úřadem). Tento systém se může používat v letním provedení (pouze jednoplášťový, s částečnými dílci nebo zcela otevřený, jako pergola). V zimním provedení lze zajistit unikátním systémem dvojího opláštění plného komfortu, případně i celoskleněnými stěnami, takže žáci jsou v nebývalém učebním komfortu typu školy v přírodě v hezkém nestresovém prostředí.“

Bohužel, jak tomu bývá, ve spoustě projektech a nápadech, i zde hrály velkou roli peníze. S neustále rostoucími náklady bylo financování problematičtější a dospělo do bodu, kdy z realizace sešlo.

5 Mimoškolní aktivity

Mimoškolní aktivity jsou celkově rozšířenou záležitostí. Žáci mají možnost navštěvovat různé kroužky organizující jejich školou, nebo aktivity zašitované jinými organizacemi, jak jsou například Sokol, Skauting, aj. Mimo školní aktivity mohou být způsob, jakým si žáci budou rozšiřovat svoje znalosti a dovednosti, například sociální dovednosti, sebevědomí, týmovou spolupráci a mnoho dalších. A to vše mimo tradiční vzdělávací prostředí.

Mimoškolní aktivity v přírodě jsou také jedním ze způsobů vlastního rozvoje. Dojde tak k propojení vlastního učení s přírodním prostředím a poskytne tak žákům zážitek. Je spousta aktivit, které zde můžeme zahrnout. Od výletů do přírody, turistiku, cykloturistiku, tábory, geocaching atd. Kromě poznávání přírody nám také aktivity v přírodě mohou rozvíjet kladný vztah k ní nebo dovednosti pro přežití v ní.

V následujících podkapitolách popíšu vybrané mimoškolní aktivity, které jsou z různých hledisek něčím zajímavé a pro žáky přínosné.

5.1 Škola v přírodě

Tato aktivita je jednou z tradičních forem výuky a výchovného vlivu školy na žáky. Význam pro žáky mají především ze zdravotních, výchovných a vzdělávacích hledisek (Hublová, 2014).

Zdravotní hlediska:

- trávení času ve zdravém přírodním prostředí,
- dostatek aktivního pohybu,
- upevnění správných hygienických návyků,
- změna prostředí a únik ze stereotypu.

Vzdělávací a výchovná hlediska:

- poznávání nového prostředí, míst, přírodních ekosystémů,
- prohloubení smyslového vnímání přírody,
- rozvoj kladného vztahu k životnímu prostředí,
- samostatnost,
- estetické a etické citění,
- nápomoc při vytváření a prohlubování vztahů v kolektivu třídy.

Školy v přírodě byly před více jak 30 lety povinnou součástí výuky na 1. stupni. V případě, že škola má tuto aktivitu zahrnutou ve vzdělávacím plánu, stává se pro žáky povinnou. Mezi

lety 1996 – 2005 platila vyhláška MŠMT č. 303/1996 Sb., o školách v přírodě, která komplexně upravovala podmínky pro školu v přírodě. Po zrušení této vyhlášky v roce 2005 žádný komplexní předpis neexistuje. Tak se podmínky řízení škol v přírodě řídí jinými vyhláškami a zákony, jako například zákonem 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, nebo zákonem 471/2005 Sb., o ochraně veřejného zdraví (Gošová, 2011). Zpravidla taková aktivita trvá 3 – 5 dnů.

5.2 Sokol a jeho pobyt v přírodě

Česká obec sokolská, zkráceně Sokol, je českou především tělocvičnou organizací, s historií začínající v roce 1862 v Praze. Od svého vzniku až do současnosti prošla mnoha změnami, zahrnující zrušení a obnovu za 2. světové války, nebo za vlády Komunistické strany Československa. Zde tedy musím upřesnit, že v dobách komunismu byl sice sokol oficiálně zrušen a včleněn do Československého svazu mládeže a tělovýchovy, ovšem na vesnicích se název Sokol dále používal. V průběhu celé fungování Sokol zahrnoval také pobyt v přírodě, zahrnující výlety, táborové aktivity a mnoho dalších. Za zmínku stojí také původ slova výlet. Toto slovo má stejně dlouhou historii, jako Sokol samotný. Tento pojem zavedl během roku 1862 právě zakladatel a první náčelník Sokola Dr. Miroslav Tyrš (sokolové si někam vyletí).

Pobyt v přírodě (PP) jako takový je oficiální aktivní složkou Sokola. Je řízen metodikou Komise pobytu v přírodě odboru Všestrannosti ČOS. Komise pořádá pravidelné akce, odborné školení a semináře. S činností pomáhají cvičitelé PP (Česká obec sokolská, 2002 – 2021).

PP se zaměřuje na akce spojené s poznáváním a ochranou přírody jako takové, ale i na poznávání historického a kulturního dědictví. Některé akce jsou organizovány jen v určitém časovém období a některé jsou dlouhodobé. Zde je uveden výčet některých akcí pořádaných Komisí PP: (Česká obec sokolská, 2002 – 2021)

- Zálesácký závod zdatnosti (ZZZ),
- Sokolské vrcholy,
- Sletová štafeta,
- Expediční kameny,
- Sokolské cesty,
- Sokol v lese,
- Geocaching – 100 sokolských keší republiky,
- Sokolské dny v přírodě, aj.

PP zahrnuje vše, co je pod záštitou ČOS a týká se přírody. Některé Tělocvičné jednoty² (T. J.) ve své „nabídce“ PP jako samostatný oddíl, jiné ji zahrnují do komplexnějšího oddílu Všestrannosti (např. T. J. Sokol Přemyslovice). Je na každém cvičiteli, jakým způsobem se bude PP v pod jeho záštitou organizovat. Spousta oddílů PP se zapojují do akcí organizovaných Komisí PP. Zpravidla je náplní právě zmíněný ZZZ, cykloturistika, turistika, pohybové hry v přírodě, táborové hry a aktivity.

5.2.1 ZZZ

Jedna z neznámějších dlouhodobých akcí je Zálesácký závod zdatnosti. Jedná se o závod, pořádaný více jak 20 let. Můžeme se o něm bavit ve dvou rovinách. Na úrovni celorepublikové a na úrovni župní³ (oblastní). Vždy se v téměř každé župě pořádají tzv. župní přebory, odkud ti nejlepší postupují do celorepublikového finále – přebor ČOS v ZZZ.

Tento závod je organizován v přírodním prostředí. Jedná se o běh v členitém terénu o délce 2 – 5 km. V průběhu celé trati jsou umístěny tzv. kontroly, u kterých hlídka (družstvo dvou až tří členů) plní úkoly a ověřují se tak jejich odborně technické dovednosti a znalosti z oblasti PP:

- poznávání rostlin a živočichů,
- poznávání kulturních a historických měst a památek,
- hod na cíl,
- Šošonský běh,
- sokolská historie a současnost,
- zdravotní a KPR,
- lanové překážky,
- uzly,
- práce s mapou, buzolou a odhad vzdálenosti,
- řezání a štípaní dřeva a rozdělování ohně
- a další.

² T.J. je označení pro nejmenší organizační celky ČOS. Zpravidla se jedná o spolek v obci.

³ Župa je označení malých celků ČOS s vlastní samosprávou. Přirovnat je můžeme k okresům.

5.3 Geocaching

Jde o celosvětovou hru, která v sobě spojuje sport a turistiku. Smyslem této aktivity je hledat ukryté schránky (cache – „keše“/“kešky“) různých velikostí, na různých místech, pomocí zeměpisných souřadnic. Myšlenkou Geocachingu je ukrytování keší na turisticky, přírodně, historicky, či jinak zajímavých místech, kam chce lovec keší přivést. Vše je za pomoci mobilní aplikace a registrace v ní. V popisu každé kešky bývá popsáno, čím je dané místo zajímavé a proč byla právě zde keš schována. Každá keška se skládá z krabičky obsahující tzv. logbook a tužku. Někdy bývá součástí krabičky i nějaký předmět, který si lovec může vzít a místo něj vložit jiný. Cíl hry si stanovuje každý lovec sám. Geocaching může hrát každý, kdo používá chytrý mobilní telefon (CZ GEOCACHING, 2024)

Co nám tedy Geocaching může přinést do vzdělávání? Především radost a zábavu. Jak bylo zmíněno, je spojen se zajímavými místy, tudíž nám může rozšířit povědomí v široké oblasti znalostí, ať kulturních, historických nebo technických, tak těch přírodních. Můžeme také rozvíjet sebe samotné.

6 Škola hrou

Tato kapitola nereflektuje dramatické dílo, určené pro výuku latinského jazyka, „Schola ludus“ J. A. Komenského, ale hovoří o hraní a hrách, jak je známe. Pravda je taková že dnes, více než kdykoliv předtím mají žáci a obecně děti větší možnosti různých aktivit, které jim pomáhají učivo lépe zpracovávat a chápat. I pohybové aktivity mohou být žákům nápomocny.

Pojem hra může mít pro každého z nás odlišný význam. Můžeme ji brát jako aktivitu, prožitok, relaxaci, zábavu, soutěž, učení, protiklad vážných věcí, volnost, radostnou záležitost, pohodu, příjemné ukrácení chvíle a spoustu dalších věcí. Můžeme hru použít jako rychlý nástroj při přípravě na budoucí profesi? (Mazal, 2007).

Ze zkušeností vím, že hry mohou skutečně podporovat a rozvíjet naše vědomosti a dovednosti. V neposlední řadě nám také dají odpovědi na otázku „Proč?“. Uvedme si jednu, řekl bych i typickou hru, a to Hru na obchod. Setkal jsem se s tímto typem hry na základní škole. Žáci si z přílohy pracovních sešitů vystříhli bankovky a mince všech nominálních hodnot české měny. Následně, kromě využití u slovních úloh zaměřených na nákup a prodej si žáci vytvořili skupiny, kde část byla jako kupující a druhá prodávající. Takový typ hry napomohl k rozvoji finanční gramotnosti a pochopení učiva a také vyučovací hodinu udělal zábavnější.

Když se podíváme na hru i z jiného úhlu pohledu, můžeme říct, že umožňuje řešit konflikt ve vážně nevážené rovině. Taková hra nezpůsobuje právní důsledky a umožňuje mírové řešení sporů a konfliktů takovým způsobem, na kterém se dohodou obě strany před začátkem a jenž jej přijímají a uznávají (Mazal, 2007).

Hry jako takové mají podíl na rozvoji lidské osobnosti. Už tím, že jednou vyhraje, jednou prohraje, si uvědomujeme, že ne všechno v životě se bude točit kolem nás a vzestupy a pády jsou jeho součástí. Zároveň můžeme hru chápat jako jistý mechanismus, úzce spjatý s lidským chováním a umožňuje nám z neřešitelných věcí dělat standardní zkušenosti a tím je převádíme z roviny neřešitelnosti, do rovin, kde řešení jsou (Sutton-Smith, 1978).

O hře také můžeme nadneseně mluvit jako o výkladní skříni každého národa, resp. kultury. Díky tomu můžeme pozorovat bohatost myšlenek, množství zkušeností, přístupů a změn. Hry se předávají z generace na generaci, čímž dochází nejen k jejich zachování ale i obohacení nebo rozšíření dle aktuálnosti dané doby (Mazal, 2007).

Co je tedy cílem her a proč je dobré hry hrát a to nejen doma, ale i ve škole, kde je větší koncentrace dětí za jednotku času? (Lorenz, 1997) říká: „Cesta k cíli, či k tomu, co se dodatečně jako žádoucí cíl ukáže, vede zpočátku často zcela neočekávaným a zdánlivě pochybeným

směrem.“ Dále také „Geneticky naprogramovanou normou chování člověka je jistě to, že se jeden druhého snaží v nějaké činnosti, kterou dobře ovládá, předčit.“ Můžeme také říct, že děti, potažmo žáci se díky hře proměňují, obohacují a kultivují. Z toho plyne, že zúčastnění v sobě probouzí soutěživost a mohou mít tendence překonávat své vlastní hranice případně je posouvat. Což se v běžném životě vyskytuje u úspěšných lidí.

Hra je sama o sobě činností svobodnou, která má svá pravidla. Všechny zkušenosti, znalosti, dovednosti a postoje, které máme, se při ní mají možnost realizovat, s ostatními vzájemně prolínat. Pokud se nám podaří udržet asertivní úroveň jednání, je hra naplněna kreativním a kooperujícím jednáním. Jinými slovy dojde ke spolupráci a tvořivosti dětí (Mazal, 2007).

Všichni můžeme vnímat, že současný svět je naplněný zmatkem. I když se svět tak stále označuje, realita dvou politicko-ideologicky-ekonomicky rozdílných částí (kapitalismu a socialismu) zmizela, avšak hra zůstala hrou. V dnešním světě se rychle mění postoje dětí, jejich chápání, jednání a priority. Lze sledovat, čím dál častěji, že děti a dospívající kopírují jednání fiktivních postav, jako jsou například hrdinové v počítačových hrách, hudební nebo jiné známé hvězdy, díky čemuž používají strohou komunikaci nejen mezi sebou, ale i se svým okolím. Tohle bychom si měli uvědomit všichni, jak rodiče, tak učitelé. Hra dětem také umožňuje vstupovat do různých sociálních rolí. A tak se tímto učí důležitým funkcím v celé sociální šíři. „Naučí dítě dívat se na sebe sama jako na objekt odlišný od ostatních, ale zároveň v určitém vztahu k nim. Učí se vnímat role druhých dětí a tím řídit svoji vlastní činnost.“ Dochází také k rozdílu mezi dítětem, které si nehraje a dítětem, které si hraje. To, které si nehraje, soustřeďuje svůj vztah ke světu, jaký je. Ovšem dítě, které si hraje, takový vztah mění a orientuje jej na svět, jaký by mohl být. (Mazal, 2007)

Mějme na vědomí, že hra nás i naše blízké ovlivňuje více než bychom se domnívali!

7 Pohled na výuku v přírodě

V této části práce jsem se zaměřil na průzkum, jehož cílem je zjistit, jak vedení a učitelé specifického – školního – prostředí a široká veřejnost vnímají výuku v přírodě.

Pro získání dat od vedení a učitelů jsem zvolil kvalitativní průzkum. Zde jsem použil metodu hloubkového rozhovoru, konkrétně polostrukturovaný rozhovor. Otázky byly pro vedení a učitele trochu odlišné, s ohledem na jejich pozici, a přitom všechny měly stejný cíl. Tuto metodu jsem zvolil, abych zachytil pohled na problematiku od osob z praxe v co nejširším kontextu. Analýzu dat provedu narativním přístupem, kdy mě zajímá respondentův pohled na problematiku výuky v přírodě.

Pro získání dat od široké veřejnosti jsem zvolil kvantitativní průzkum, u kterého jsem použil metodu dotazníkového šetření. Tato metoda mi pomůže získat velké množství dat, které budu následně analyzovat deskriptivní metodou. Dotazníkové šetření provedu pomocí Microsoft Forms. Součástí dotazníku jsou také otevřené otázky, které využiji při shrnutí výsledků a také je budu citovat v závěru této kapitoly.

7.1 Rozhovor s vedením ZŠ

Rozhovor se skládal z následujících otázek:

1. Realizuje vaše škola výuku mimo prostředí školní budovy? – Jaké? Proč?
2. Na které ZŠ probíhalo Vaše vzdělávání? (rok, průběh výuky, množství žáků)
→ Organizovala se tam výuka v přírodě, případně nějaké podobné aktivity, jako škola v přírodě? – Jaké?
3. Jaký názor máte na tvorbu venkovních tříd?
4. Má podle Vás propojení výuky ve škole a přírodě význam? – Proč? V čem?
5. Podpořil/a byste návrh k realizaci výuky v přírodě?
→ Včetně pracovních činností?
6. Výuka v přírodě jako možnost zvýšení zájmu rodičů a žáků o školu. Váš názor?
7. Jaké jsou podle Vás přednosti ZŠ Přemyslovice, které by mohli být rozhodujícími faktory rodičů pro výběr ZŠ?

Tento rozhovor jsem vedl s bývalou učitelkou anglického jazyka a současnou ředitelkou Základní a Mateřské školy Přemyslovice, příspěvkové organizace. Dozvěděl jsem se, že škola

umožňuje realizaci výuky všech předmětů. Pro takovou výuku využívají školní předzahrádky a nově vytvořený altán. Důvodem proč škola realizuje výuku mimo školní budovu je podle paní ředitelky jiné světlo, vzduch, změna prostředí, které nabourá stereotyp a aktivizuje tím žáky k lepší činnosti.

Sama paní ředitelka se nevzdělávala ve škole na vesnici. Výuka na základní škole v Prostějově, kam docházela v letech 1979 – 1987 probíhala pouze v budově školy. Bohužel, kromě lyžařských kurzů se žádná venkovní výuka zde neorganizovala.

Paní ředitelka je otevřena myšlence venkovních tříd a jejich realizaci vítá. Podle ní má taková učebna velký vliv na školní prostředí a pobyt na čerstvém vzduchu je lepší než ve vydýchaných třídách. I zde mi ukázala návrh na realizaci takové učebny pro potřeby ZŠ Přemyslovice, viz kapitola 4 Venkovní učebna.

Na význam výuky v přírodě jsem dostal tuto odpověď. „Vzhledem k tomu, že my lidé jsme sami součástí přírody, není možné se od ní zcela odpoutat a ignorovat její zákony. Je potřeba děti učit, že všechno, co nám ulehčuje práci, jako auta, stroj, aj. nesmí fungovat na úkor čistoty přírody, protože tím ničíme i sebe“ Navíc dle názoru paní ředitelky působí příroda velice blahodárně nejen na přetíženou lidskou psychiku a ale na lidi komplexně. Sama je tak nakloněna podpoře realizace výuky v přírodě, včetně pracovních činností.

K dotazu, zda výuka v přírodě může být možností, jak zvýšit zájem rodičů a žáků o školu, se paní ředitelka vyjadřovala váhavě. Podle ní záleží na založení rodiny a jejího celkového nastavení. Nicméně zdůraznila, že se může jednat o významný prvek, jak se odlišit od okolních škol.

Přednosti základní školy Přemyslovice vyjmenovala paní ředitelka následující:

1. Malý počet žáků, s čímž se pojí výhoda individuálního přístupu k žákům. Učitelé znají všechny svoje žáky a jejich problémy od 1. třídy a lépe se s takový počtem žáků pracuje.
2. Blízkost přírody. Tyto výhody byly řečeny výše.
3. Snaha o maximální respektující přístup učitel k dětem, lépe se učí i respekt mezi dětmi.
4. Tradičně velmi kvalitní péče o žáky se SVP, kterou oceňuje i PPP Prostějov.
5. Sledování trendu moderního vzdělávání a zavádění novinek do způsobu práce školy - projektové dny, velmi kvalitní výuka informatiky, zapojení školy do celostátních projektů - Recyklohraní, Škola pro udržitelný život, DVPP učitelů zaměřené na novinky ve vzdělávání a psychohygienu vyučujících i žáků.

7.2 Rozhovor s učiteli ZŠ

Rozhovor se skládal z následujících otázek:

1. Na které ZŠ probíhalo Vaše vzdělávání? (rok, průběh výuky, množství žáků)
2. Organizovala se tam výuka v přírodě, případně nějaké podobné aktivity, jako škola v přírodě? – Jaké?
3. Má podle Vás propojení výuky ve škole a přírodě význam? – Proč? V čem?
4. Jaký předmět vyučujete?
5. Realizoval/a jste výuku mimo budovu školy? – Jak často?
→ Zaznamenal/a jste u žáků změnu v pozornosti, aktivity, případně celkově vyšší zájem o Vámi vyučovaný předmět?
6. Byla/je/byla by příprava na výuku v přírodě pro Vás v něčem jiná?
7. Jak se díváte na výuku v přírodě z pohledu bezpečnosti pro žáky a učitele?
8. Byla by změna prostředí pro výuku Vašeho předmětu přínosem?
9. Realizoval/a byste takovou výuku? Proč? Jakým způsobem?
10. Jaký názor máte na tvorbu venkovních tříd?
11. Podpořil/a byste návrh k realizaci výuky v přírodě?
→ Včetně pracovních činností?
12. Výuka v přírodě jako možnost zvýšení zájmu rodičů a žáků o školu. Váš názor?

Tento rozhovor jsem vedl s vyučující českého jazyka, matematiky, člověk a svět, umění a kultura, pracovní činnosti a německého jazyka na Základní a Mateřské škole Přemyslovice, příspěvkové organizace.

Paní učitelka navštěvovala v letech 1993 – 2002 Základní školu v Přemyslovicích. V tuto dobu tam probíhala dvakrát do roka jednodenní škola v přírodě. Dále pak vycházky v rámci prvouky a přírodopisu a čtení na školním dvoře.

Výuka v přírodě dle paní učitelky zpestří samotnou výuku a žáci se lépe soustředí na čerstvém vzduchu a zároveň se snižuje jejich únava. I přes to, že výuku v přírodě nerealizuje často, vždy, když tak učiní, nese se v přátelštější, uvolněnější a komunikativnější atmosféře.

I když je příprava na takovou výuku náročnější, co do přípravy vhodných pomůcek a pracovních listů, snaží se výuku venku zařazovat, hlavně v hodinách Člověk a svět. Inspiruje se při tom na *ucimesevenku.cz*. Zároveň hodnotí venkovní třídy jako úžasnou věc, u které si ovšem uvědomuje velkou nákladnost.

Paní učitelka by návrh na realizaci výuky venku podpořila, včetně pracovních činností. Vnímá takovou výuku jedním z důležitých měřítek pro rodiče, kteří vybírají školy pro své děti.

7.3 Dotazníkové šetření u veřejnosti

Veřejnosti jsem se ptal a snažil se získat odpovědi na otázky:

Otázky označené * jsou povinné

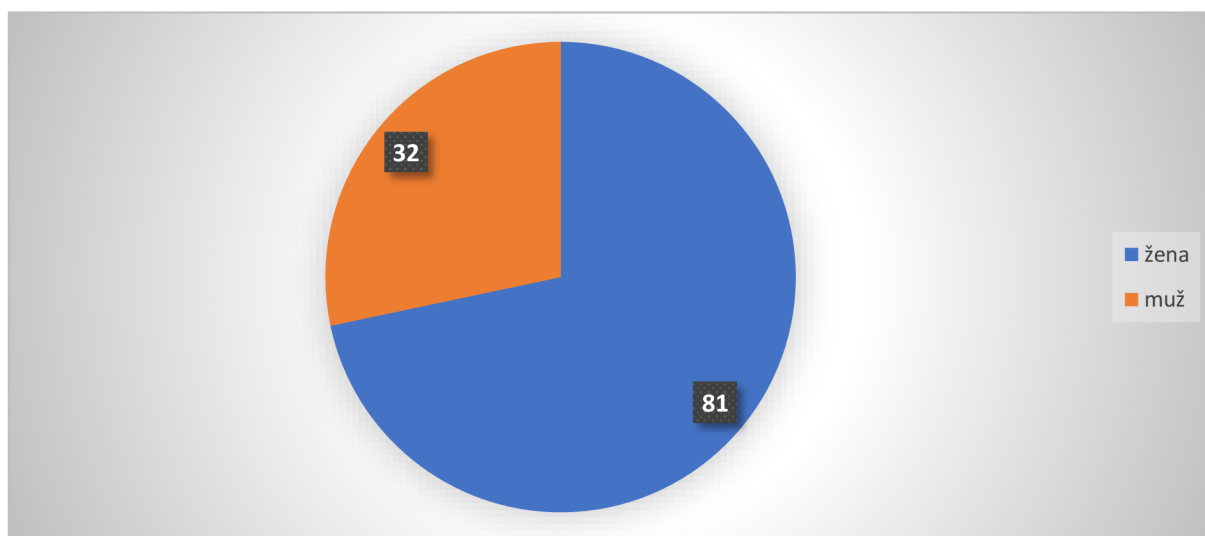
1. Jste:
 - a. muž
 - b. žena
2. *Vzdělával/a jste na vesnické škole?
 - a. ano
 - b. ne
3. *Měla škola přístup k venkovnímu hřišti? (vyplňte v případě, že u 1. otázky jste odpověděl/a ANO)
 - a. ano
 - b. ne
4. *Měla škola přístup k přírodě (lesy, louky, pole)? (vyplňte v případě, že u 1. otázky jste odpověděl/a ANO)
 - a. ano
 - b. ne
5. *Využívali učitelé přírodu jako prostor pro výuku, mimo výuky tělesné výchovy a praktických činností? (vyplňte v případě, že u 1. otázky jste odpověděl/a ANO)
 - a. ano
 - b. ne
6. *Kolik žáků bylo ve vaší třídě?
 - a. do 10
 - b. do 15
 - c. do 20
 - d. do 30
 - e. více jak 30
7. *Přihlásil/a byste svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě?
 - a. ano
 - b. ne
 - c. nevím
8. *Přihlásil/a byste svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě i v případě, že byste žili ve městě?
 - a. ano
 - b. ne
 - c. nevím
9. *Vidíte ve výuce v přírodě negativní jevy/rizika, které mohou znamenat nebezpečí pro žáka?
 - a. ano
 - b. ne
10. Jaké negativní jevy nebo rizika, podle Vás, mohou žáka ohrozit? (pokud jste označili v předchozí otázce ANO)
11. *Myslíte si, že výuka v přírodě je cesta ke zlepšení kvality vzdělávání?
 - a. ano
 - b. ne
 - c. nevím

12. *Myslíte si, že výuka v přírodě může mít pozitivní vliv na žáka, jeho znalosti, dovednosti a soustředění?
- ano
 - ne
 - nevím
13. *Jak by, podle Vás, měla výuka v přírodě vypadat?
14. *Souhlasíte s tvrzením, že výuka v přírodě může mít vliv na zvýšení zájmu o školu?
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne
15. *Podpořil/a byste jako zákonný zástupce snahu učitele (vedení) o výuku v přírodě?
- ano
 - ne
 - nevím
16. *Byla by možnost výuky v přírodě jedním z faktorů, které by ovlivnili Vaše rozhodování o výběru ZŠ?
- ano
 - ne
 - nevím

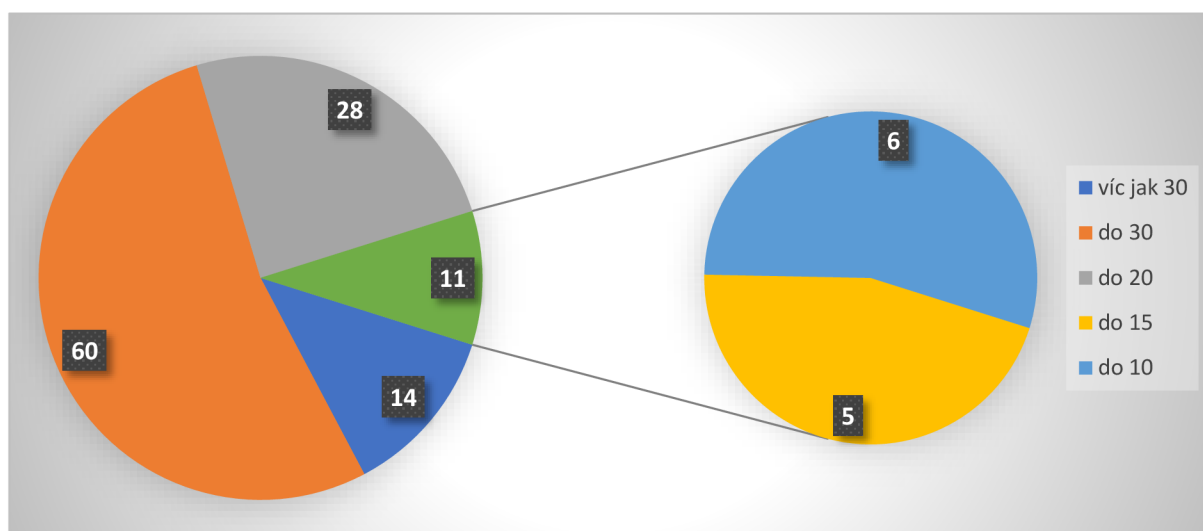
Na tento dotazník se mi podařilo nashromáždit odpovědi od 113 respondentů. Dotazník vyplnilo nejvíce žen, celkem 81, což činilo 72 % dotázaných. Mužů bylo 32, tedy 28% zastoupení. Nejvíce respondentů (53 %) navštěvovalo třídu s počtem žáků do 30, 25 % odpovědělo do 20, 14 (12 %) bylo ve třídě s více jak 30 žáky. Zbylých 10 % se dělí mezi odpovědi do 10 a do 15 žáků.

Ze 14 respondentů, kteří byli ve třídě s více jak 30 žáky, 4 navštěvovali školu na vesnici.

Z 60 respondentů, kteří byli ve třídě s počtem žáků do 30, navštěvovalo 19 školu na vesnici.

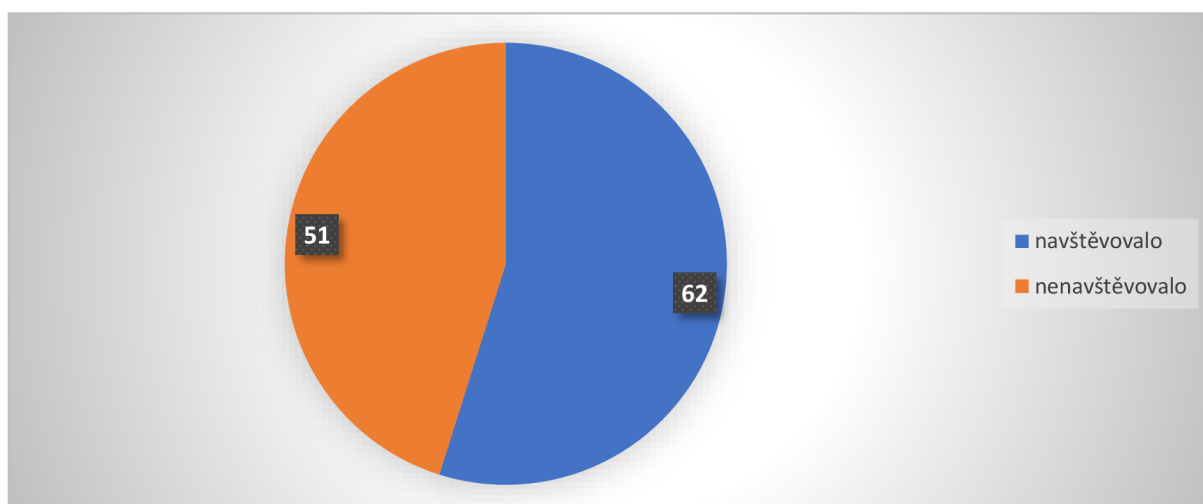
Graf 3: Jste: (muž/žena)

Graf 4: Kolik žáků bylo ve Vaší třídě?

Vzdělávání na vesnické škole

Větší část, 62 (55 %) respondentů se se na vesnické škole nevzdělávalo. Ostatních 51 (45 %) na vesnickou školu docházelo. A právě těchto jsem se dále ptal, jak zde probíhala výuka.

Graf 5: Vzdělával/a jste se na vesnické škole?

Zjišťoval jsem odpovědi na otázky:

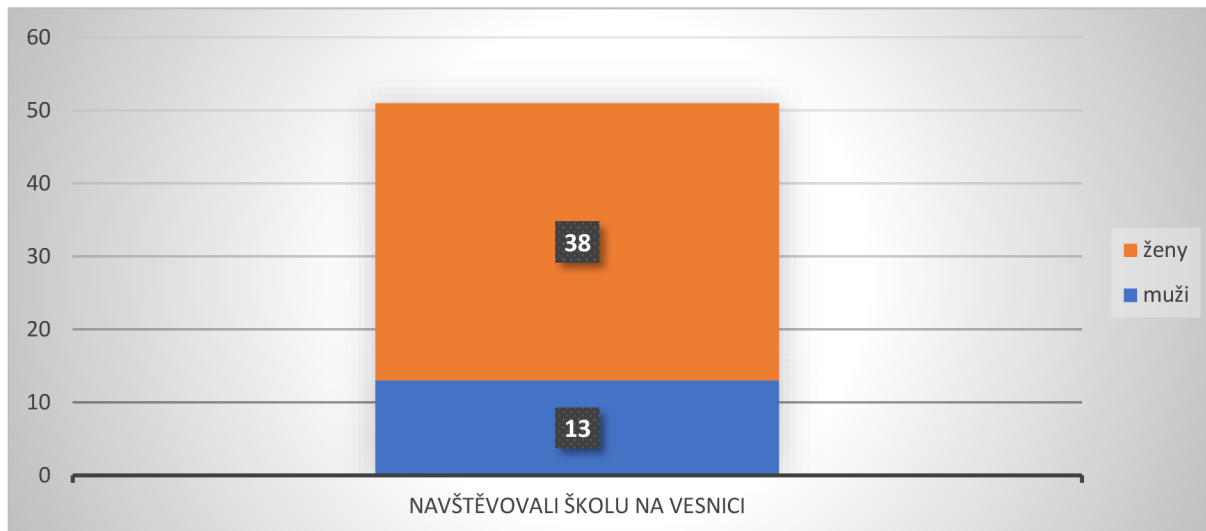
Měla škola přístup k venkovnímu hřišti?

Měla škola přístup k přírodě (lesy, louky, pole)?

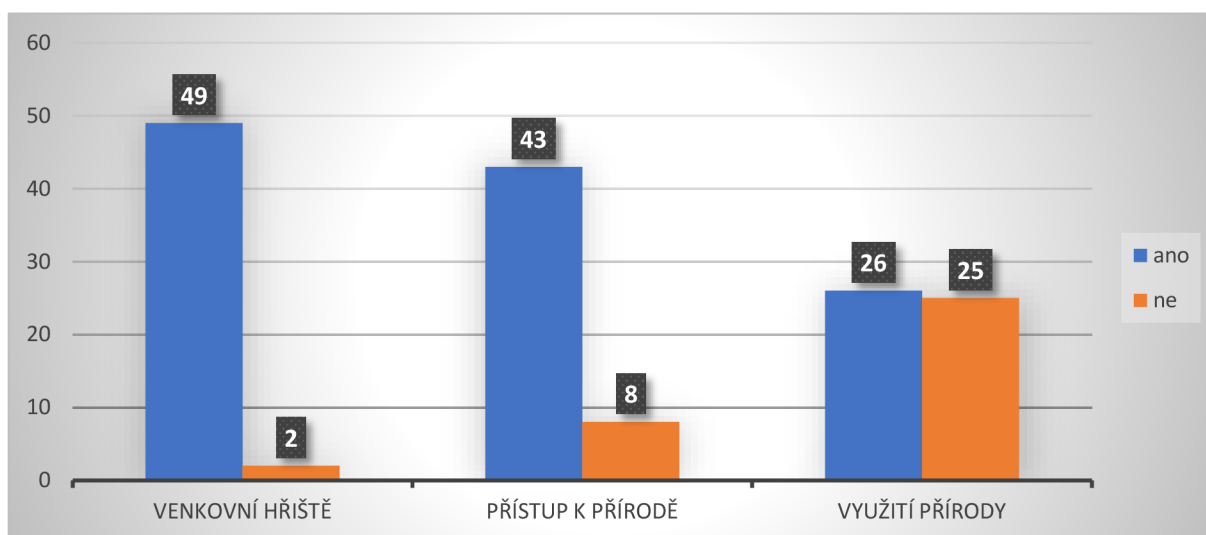
Využívali učitelé přírodu jako prostor pro výuku, mimo výuky tělesné výchovy a praktických činností?

Z 51 respondentů, kteří se vzdělávali na vesnické škole, bylo 38 žen (75 %) a 13 mužů (25 %). Většina 49 (96 %) odpověděla na otázku přístupu k venkovnímu hřišti ANO. Podobně byl

poměr odpovědí i u otázky přístupu k přírodě. U poslední otázky, zda učitelé využívali přírodu, byl výsledek velice vyrovnaný, a to 26 ANO ku 25 NE.

Graf 6: Vzdělával/a jste se na vesnické škole? – rozdělení podle pohlaví

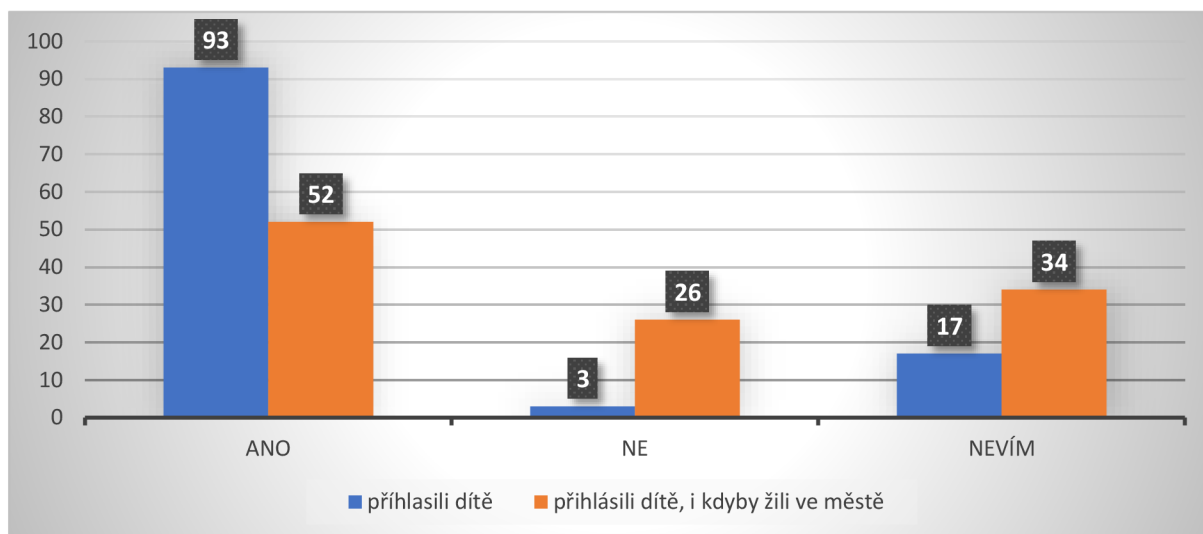
Graf 7: Měla škola přístup k venkovnímu hřišti? Měla škola přístup k přírodě (lesy, louky, pole)? Využívali učitelé přírodu jako prostor pro výuku, mimo výuku tělesné výchovy a praktických činností?

Vlastní dítě na vesnické škole

Zajímá mě také o to, zda by respondenti přihlásili svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě. A také zda by tak učinili, kdyby žili ve městě.

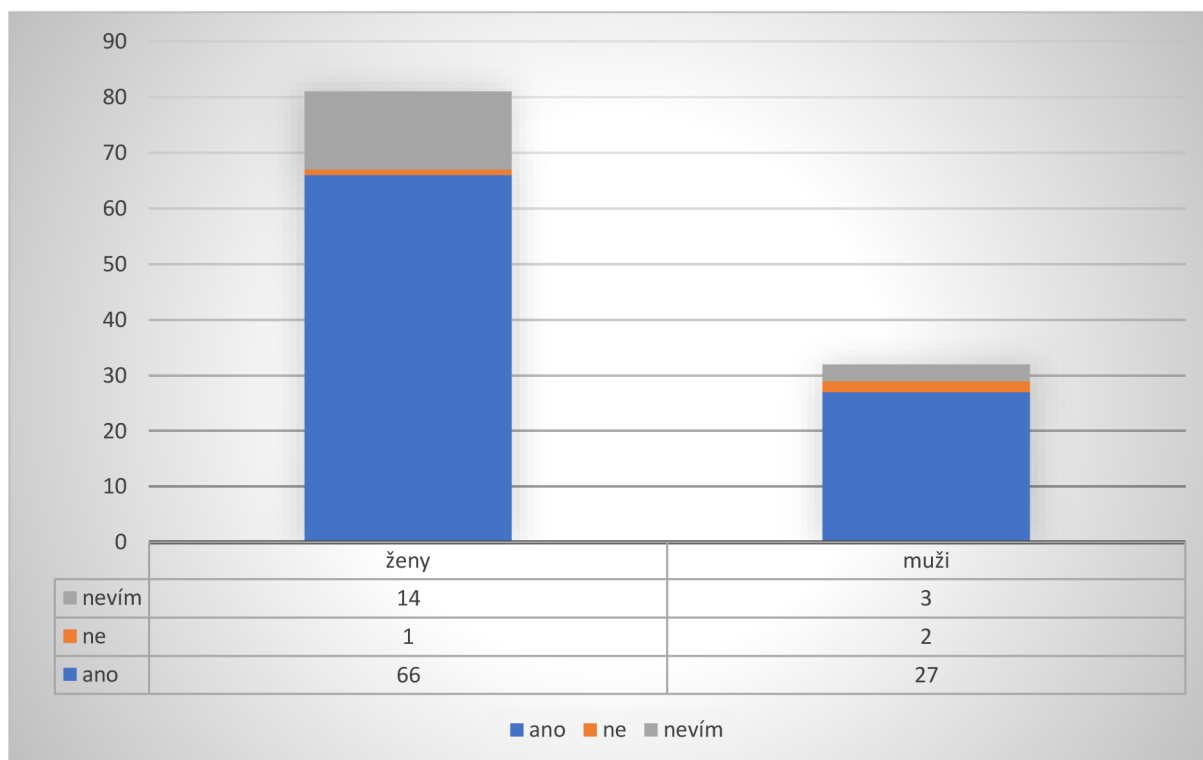
Z celkového počtu 113 respondentů, by na vesnickou školu, praktikující výuku v přírodě svoje dítě přihlásilo 93 (82 %). Pokud by ovšem bydleli ve městě, klesl by zájem na 52 (46 %).

Pro záporné rozhodnutí, přihlásit svoje dítě na vesnickou školu se vyslovili 3 respondenti (3 %), ale v případě, že by bydleli ve městě, zvýší se tento počet na 26 (23 %). Nerozhodných respondentů bylo 17 (15 %) a pokud by bydleli ve městě, bylo by jich dvakrát tolik, 34 (31 %)

Graf 8: Přihlásil/a byste svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě?

Podíváme se, jak na tyto otázky reagovaly ženy (71 respondentů) a jak muži (32 respondentů). 66 žen (82 %) by dítě do školy dalo, 1 (1 %) by dítě do školy nedalo a 14 (17 %) neví. 27 mužů (84 %) by dítě do školy dalo, 2 (6 %) by dítě do školy nedalo a 3 (10 %) neví.

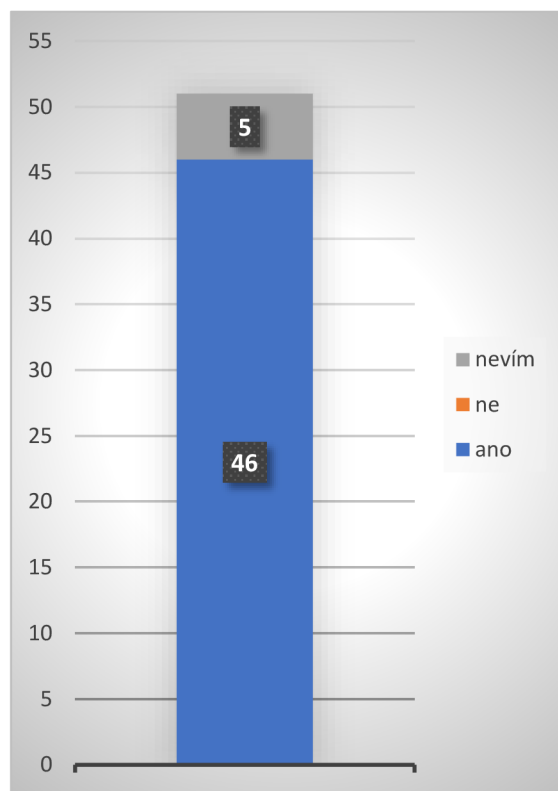

Graf 9: Přihlásil/a byste svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě? – podle pohlaví respondentů

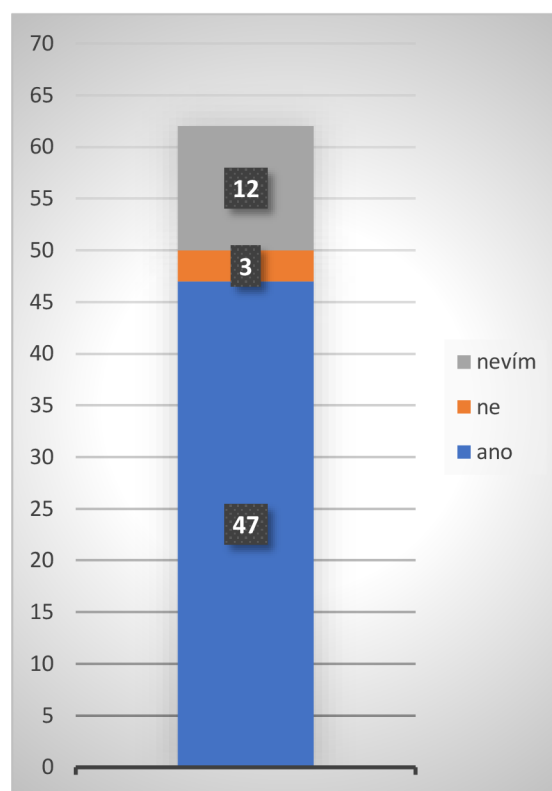
U 15 (16 %) respondentů, kteří by dítě přihlásilo do vesnické školy, by zájem opadl úplně v případě, že by bydleli ve městě. 26 (28 %) respondentů by v takovém případě nevědělo.

Z 51 respondentů, kteří navštěvovali školu na vesnici většina – 46 respondentů (90 %), by svoje dítě do vesnické školy dalo. Zbýlých 5 (10 %) by nevědělo.

Z 62 respondentů, kteří nenavštěvovali školu na vesnici, by svoje dítě do takové školy přihlásilo 47 (76 %), 3 (5 %) by nepřihlásili a 12 (19 %) by nevědělo.

Graf 11: Přihlásil/a byste svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě? – respondenti kteří se vzdělávali na vesnici

Graf 10: : Přihlásil/a byste svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě? – respondenti kteří se nevzdělávali na vesnici

Negativní jevy a rizika

Ptal jsem se respondentů také na to, zda vnímají nějaká rizika nebo negativní jevy, které by mohly ohrozit žáka při výuce v přírodě. 98 (87 %) z nich odpovědělo, že NE. Zbýlých 15 (13 %) si naopak myslí, že rizika tam jsou. Respondentů, kteří odpověděli ANO, jsem se také ptal, jaká ta rizika podle nich jsou. Konkrétní názory zmíním v následující podkapitole. Nutno uvést, že odpověď na otázku Jaké negativní jevy nebo rizika?, podle Vás mohou žáka ohrozit, byla nepovinná. Proto z 15 respondentů jsem získal 10 slovních názorů.

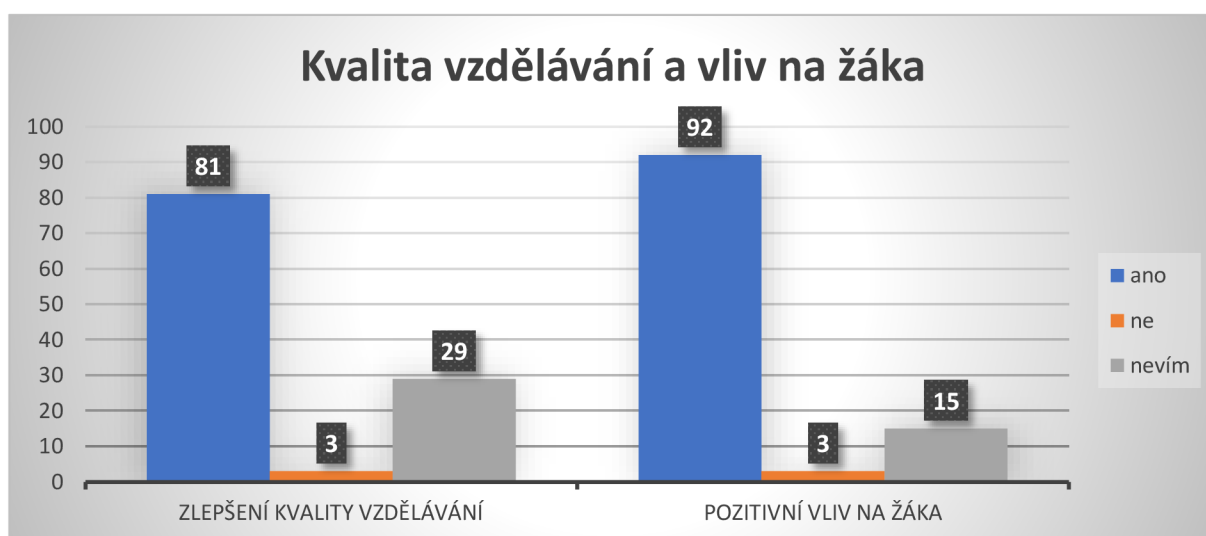

Graf 12: Vidíte ve výuce v přírodě negativní jevy/rizika, které mohou znamenat nebezpečí pro žáka?

Kvalita vzdělávání a vliv na žáka

Další otázky a názory, co mě zajímaly na výuku v přírodě, se týkaly kladného přínosu pro žáka a vzdělávání jako takové. Většina respondentů, 81 (72 %) si myslí, že výuka v přírodě je cesta ke zlepšení kvality vzdělávání. Jen 3 (3 %) si to nemyslí a 29 (26 %) neví.

V případě otázky, „Myslíte si, že výuka v přírodě může mít pozitivní vliv na žáka, jeho znalosti, dovednosti a soustředění?“, se ke kladné odpovědi přiklonilo 92 (84 %) respondentů. K záporné odpovědi se stejně jako u předchozí otázky přiklonili 3 (3 %) a 15 (14 %) neví.

Graf 13: Myslíte si, že výuka v přírodě je cesta ke zlepšení kvality vzdělávání?

Myslíte si, že výuka v přírodě může mít pozitivní vliv na žáka, jeho znalosti, dovednosti a soustředění?

Zájem o školu a podpora

V posledních otázkách jsem se zaměřil na možné souvislosti mezi výukou v přírodě a zájmem o školu, rodičovskou podporu vedení a učitelů praktikovat výuku v přírodě a výuku v přírodě jako jeden z faktorů ovlivňující výběr školy.

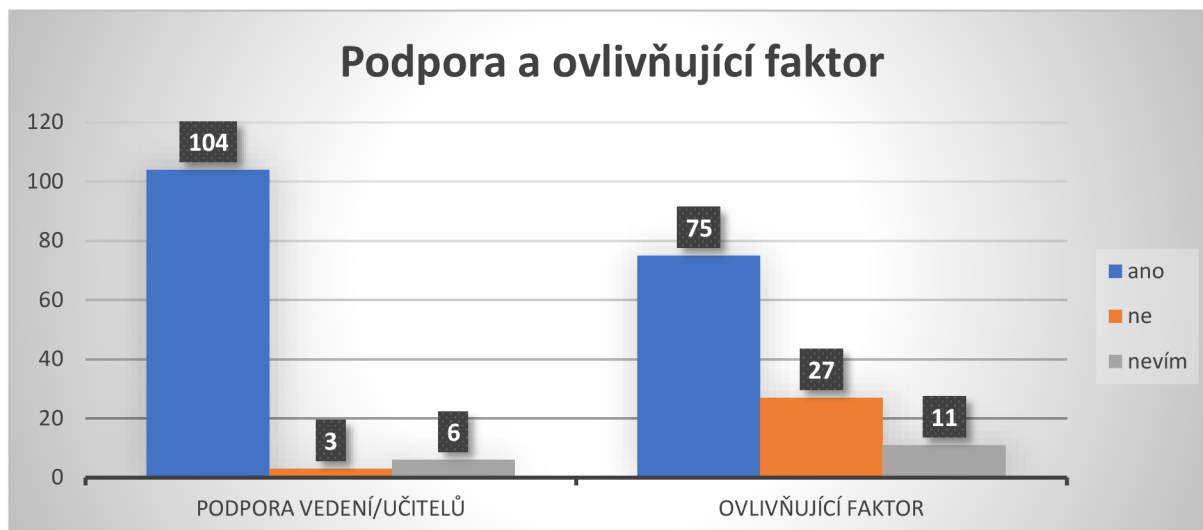
V první otázce jsem se respondentů ptal, zda souhlasí s tvrzením, že výuka v přírodě může mít vliv na zvýšení zájmu o školu. Nejvíce 57 (50 %) odpovědělo SPÍŠE ANO, 44 (39 %) odpovědělo ANO, 9 (8 %) odpovědělo SPÍŠE NE a 3 (3 %) odpověděli NE.

Graf 14: Souhlasíte s tvrzením, že výuka v přírodě může mít vliv na zvýšení zájmu o školu?

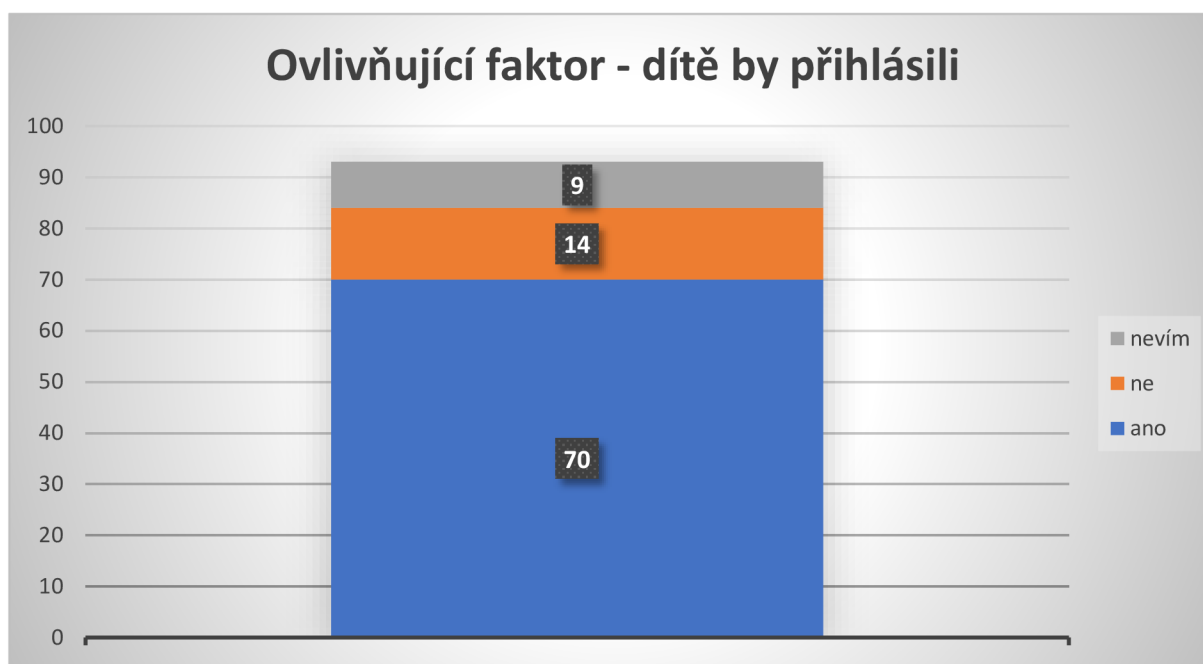
V případě, že by se vedení školy, nebo učitelé rozhodli, respektive snažili praktikovat výuku v přírodě, většina dotázaných, 104 (92 %) by takovou snahu podpořilo. Jen 3 (3 %) by snahu nepodpořilo a 6 (5 %) nevědělo.

Pro 75 (66 %) respondentů by byla možnost výuky v přírodě jedním z faktorů, které by ovlivnily jejich rozhodování při výběru ZŠ. Pro necelou čtvrtinu, 27 (24 %) by to ovlivňující faktor nebyl a 11 (10 %) nevědělo.

Graf 16: Podpořil/a byste jako zákonný zástupce snahu učitele nebo vedení školy o výuku v přírodě?
Byla by možnost výuky v přírodě jedním z faktorů, které by ovlivnily Vaše rozhodování o výběru ZŠ?

Vím, že 93 respondentů by přihlásilo svoje dítě do školy na vesnici, která by prakticovala výuku v přírodě. Tři čtvrtiny z nich, tedy 70 (75 %) těchto respondentů by výuku v přírodě vnímalo jako jeden z faktorů, který by ovlivnil jejich rozhodování při výběru školy. Pro 14 (15 %) z nich to ovlivňující nebylo a 9 (10 %) nevědělo.

Graf 15: Byla by možnost výuky v přírodě jedním z faktorů, které by ovlivnily Vaše rozhodování o výběru ZŠ? – respondenti kteří by své dítě přihlásili do školy na vesnici

7.4 Shrnutí výsledků

Z rozhovoru s paní ředitelkou a vyučující školy jsme zjistili, že výuka v přírodě, nebo alespoň mimo školní budovu není na ZŠ Přemyslovice neznámým pojmem. Obě vidí ve výuce přínosy pro žáky a velký potenciál pro školu jako takovou, i přes náročnější přípravu. V tuto chvíli lze jen čekat a sledovat, zda se trend klesajícího zájmu dokáže zvrátit a škola opět opráší svojí dřívější, dnes zašlou slávu a bude se o škole v Přemyslovicích opět mluvit, jako o kvalitní vzdělávací instituci na vysoké úrovni.

Z dotazníku vyplývá, že třídy s velkým počtem žáků nebyly jen doménou městských škol, ale i vesnických. A spousta respondentů se setkala na vlastní kůži s výukou v přírodě.

Společné slova, která volila spousta respondentů, byla „čerstvý vzduch“, „praxe“, „názornost“.

Těm respondentům, kteří vidí ve výuce v přírodě nebezpečné jevy, a rizika pro žáka jsem dal možnost se vyjádřit konkrétněji, v čem ty jevy a rizika shledávají. S jistotou lze říct, že podle jejich tvrzení, největší nebezpečí je pro žáky s alergií, případně napadení hmyzem či klíšťaty a s tím spojeny zdravotní problémy. Dalším rizikem podle respondentů jsou jakékoliv úrazy. Někteří sice vnímají určitá rizika ve výuce v přírodě, ale berou je v obecném kontextu „vždy se něco najde“: „Tak všude jsou nějaká rizika, ať už ve škole nebo ve škole v přírodě.“ Najdou se i názory, upozorňující na nepozornost žáků a malý počet pedagogů: „Spousta dětí, které v dnešní době neudrží pozornost a malý počet pedagogů kteří by je venku hlídali.“ „Riziko může být všude, v dnešní době je možná i v přírodě bezpečněji, než ve školách bohužel. [...]“

Jsou i takoví respondenti, kteří vnímají výuku v přírodě jako způsob, jak se mohou žáci naučit chovat se bezpečně. „Pomáhá dítěti orientovat se a chovat v rizikových situacích, což podporuje bezpečnost a ochranu zdraví. [...]“

Součástí dotazníku také byla otevřená otázka, která měla za cíl zjistit, jak respondenti vnímají výuku v přírodě a jak by podle nich měla vypadat. Značná část odpovědí má společné myšlenky. Zejména v oblasti pohybu na čerstvém vzduchu, interakce žáka s okolím a vztahu žáků k přírodě. Právě taková výuka podle nich napomůže nejen k šetrnějšímu přístupu a chování k přírodě, ale také pochopení jejího fungování. Pokud se žák učí o přírodě, pomůže mu výuka v přírodě více než učebnice. Díky ní také můžou rozšiřovat své znalosti a dovednosti, které využijí v budoucím životě. Bylo 11 respondentů, kteří nevěděli, nebo neměli k tomuto tématu co říct.

V jedné z předchozích kapitol jsem se věnoval i tématu využití IT technologií v přírodě. Jeden z respondentů, respektive respondentka, dobře vystihla tuto myšlenku. „Chtěla bych, aby mé dítě získalo možnost si teoretické znalosti ověřit v praxi. Vidět věci na vlastní oči, nebo vlastním rukama si vyzkoušet, jak něco funguje, nebo věc vyrobit. Nebráním se ani propojením s technologiemi, ale pouze jako doplněk. Za mě by se dítě mělo naučit pracovat bez technologií ale i s technologiemi. Žijeme v moderní době a podle mě je potřeba zvládat obě varianty. Protože ne na všech místech ve světě například telefon funguje bez připojení k internetu.“

Můžeme říci, že školy na vesnici, kde bývá obvykle méně žáků ve třídách, nabízí možnosti individuálního přístupu učitele k žákům a tím lepší pochopení učiva slabšími žáky. Další možností může být integrace žáků s určitým druhem zdravotního postižení.

Snadný přístup k přírodě je rovněž snazší krok školy k praktikování výuky v ní. Z dotazníků jasně vyplynulo, že škola praktikující výuku v přírodě má velký potenciál kvalitně fungovat v dlouhodobém měřítku a může být o ně zájem, navzdory tomu, zda žáci budou z vesnice, nebo z města, i přes to, že v druhém případě by zájem rodičů opadl.

7.4.1 Jak respondenti vnímají výuku v přírodě⁴

Zde jsem vybral a citoval nejzajímavější názory respondentů „Jak by, podle Vás, měla výuka v přírodě vypadat?“

„Poznávání přírody v realitě a ne pouze na papíře. Si aspoň děti nemyslí, že kráva je fialová. Záleží na učiteli, který to bude mít na starosti. Každopádně poznávání přírody. Jak co vypadá, k čemu to je dobře atd. Hlavně lepší než celý den sedět v lavicích“

„Vyučování v přírodě na čerstvém vzduchu také spojené s vycházkou nebo poznáváním přírody. Pobyt na čerstvém vzduchu, více pohybu, návyk pro děti trávit čas v přírodě. Poznávat přírodu, starat se o přírodu, umět se v ní orientovat“

„Učení v jiném prostředí, jak ve škole a zapojit nějak pohybové aktivity. Vztah k přírodě je velmi důležitý. Víc a kvalitnějších myšlenek od žáků. Spíše hravě, ale aby si aspoň něco zapamatovali, praktické věci, které budou využívat celý život, orientace v přírodě, jak se chovat ale i normální učivo.“

„‘Hodina‘, při které probíhá výuka žáků mimo školní budovu, tedy v přírodě. Lepší vztah dětí k přírodě, příjemnější výuky žákům, více soustředění na učení. Přírodní vědy se lépe učí prakticky, např. kameny, stromy, květiny. Jestliže se učí příroda, bylo by dobré, aby se o ní děti učily v přírodě. Tedy v lese, na loukách aj.“

⁴ Odpovědi respondentů jsou upraveny po gramatické stránce.

„Já jsem bral výuku v přírodě vždy jako dobrý způsob rozbití někdy až roboticky stejného časového harmonogramu výuky na školách. Ať už to byl výlet do přírody nebo jenom nějaká procházka po významných památkách, vždy jsem si z toho odnesl více než z normální hodiny učení ve třídě.“

„Více se děti dozvědí, v jakém prostředí žijí. Procházky, více trávit čas na vzduchu, než v učebnách. Děti by i více rádi chodili do školy. Formou nějakých her a poznávacích stezek.“

„Sednout si do parku nebo jednoduše na čerstvý vzduch a tam se učit. Lepší vzduch, lepší soustředěnost, klid. Udělat “třídu” venku, postavit lavice a židle a tam normálně vyučovat. Někaké prostředí, kde není rušno, aby se žáci neměli čím rozptýlit“

„Lépe se pak orientuje v běžném životě po stránce vztahů mezi přírodou a jím samotným. Souznění s přírodou a její pozitivní vliv na myšlení jedince Podle možnosti školy klidně každý týden!

„Myslím si, že by výuka v „přírodě“ mohla vypadat více způsoby: 1) v rámci školy mít vystavený přístřešek disponující lavicemi a tabulí, který by žáci s vyučujícím mohli využívat v horkých dnech na různé předměty. 2) v rámci předmětů jako prvouka (zeměpis) by žáci mohli pozorovat v nedaleké krajině aktuální rozebíranou tematikou (květiny, stromy, letokruhy aj.).“

„Buďto přírodopis (vyučující hodinu) nebo hezké vzpomínky na základní školu, kdy se chodilo pro odlitky od zvířecích stop, přemalování kůry na papír, sbírání listů na pozdější práci v hodině, běhání po venku, různé hry... a mnoho dalšího Určitě si děti zapamatují více než jen obrázek či holou informaci že nějaké ovoce je peckovice. Více se baví a je to změna od sezení jen v lavici, učí se přirozeně, je to staré známé „škola hrou“ což mě na tom bavilo nejvíce Procházky po venku, spojování text z knížky s realitou, hry spojené s výukou.“

„Vyučování dětí stejně jak ve třídě, ale venku čerstvý vzduch... mělo by to být stejné jako normální výuka a mělo by to být pravidelné, aby to pro děti bylo normální a ne nevšední, aby dávaly pozor a respektovaly učitelův výklad...“

„Určitě je super propojit výuku s pobytem na čerstvém vzduchu. My jsme například chodívali okopávat zahrádku, sázet plodiny, chodili jsme ke koním atd. Tyto aktivity dají dětem spoustu nových dovedností, které využijí i do budoucna.“

„Terénní výuka, procházky, exkurze, na kterých si žák vše v praxi 'osahá', vyzkouší. Může jít o obohacení praxe třeba v rámci přírodovědných předmětů jako přírodopis, biologie, zeměpis apod. Žák může sám poznávat rostliny, které má před sebou, provést praktický pokus, orientovat se v přírodě apod. Obohatí ho to mnohem víc než to jenom slyšet nebo vidět na fotce nebo na videu. Skupinová nebo samostatná práce žáků, badatelská činnost, pokusy, orientace v přírodě, vše praktické, co si žáci sami vyzkouší.“

„Riziko může být všude, v dnešní době je možná i v přírodě bezpečněji, než ve školách bohužel. Spojení učiva s přírodou, nicméně ve spojení pouze přírodopis a tomu blízké. Čerstvý vzduch, názorné ukázky, lepší soustředěnost, zábavnější forma výuky. Věcná, tématická, poutavá s možností zapojení všech žáků.“

„Flákárna. Přínos pro studium biologie. Pokud výuka v přírodě, tak pouze předměty, které z přírody čerpají.“

„Pomáhá dítěti orientovat se a chovat v rizikových situacích, což podporuje bezpečnost a ochranu zdraví. Poznávání života přímo v místě, kde se uskutečňuje. Je názorná a autentická, podporuje zdraví. Často využívat venkovní učebnu, putovat, provázat výuku s životem v okolí školy, obce a regionu, kombinovat obsahy vzdělávacích oblastí.“

„Děti v rámci školy navštěvují daná prostředí, kde mohou přírodu objevovat, jak spontánně, tak i např. řízenými činnostmi pedagoga. [...] činnosti na rozvoj vědomostí o přírodě, jak funguje... rozvoj vztahu a přístupu k přírodě“

„Praktická část výuky např. biologie, zpestření každodenní výuky, Čerstvý vzduch, prokrvení mozku, vytržení ze stereotypu. Výuka v klidném a tichém prostředí, proložená hrami pro děti“

„Některé předměty, jako například přírodověda, fyzika či chemie by se lépe vysvětlovaly venku na příkladech kolem nás. Na jiné předměty by stačilo být venku, čerstvý vzduch by rozhodně pomohl soustředění.“

„Děti by se částečně učily ve škole, protože u nějakých předmětů to jinak moc nejde (např. psaní diktátu) a částečně by měly školu hrou. Ale podle mého názoru je toto možné nejvýš pro první stupeň.“

„Hodina může probíhat obdobně jako ve vnitřních prostorách. Děti jsou na čerstvém vzduchu a zejména v letních měsících se nemusí péct ve třídě. Velký benefit pak přináší výuka venku zejména pro přírodovědné předměty s možností praktických ukázek. Dále je dle mého názoru hodina v přírodě ideální pro výtvarnou a pracovní výchovu, kde může přinést inspiraci.“

„Umím si představit, že i v lese se člověk může učit klidně historii, a to stejným způsobem jako v budově školy. Už jen prostředí, ve kterém se pohybujeme, na nás nějak působí. V přírodě by se měl člověk cítit harmonicky, být v psychické pohodě, na čerstvém vzduchu atd. Věřím, že to vše podporuje procesy učení k lepšímu!“

„Například, pokud by se jednalo právě o výuku přírodopisu, tak to nabízí spoustu aktivit, kterými lze žáky vést ke studiu. Já bych si představovala nějaké prostory za školou, kde by bylo venkovní posezení, které by připomínalo učebnu ale s tím rozdílem, že by to nebyl uzavřený prostor. Žáci by tak mohli vždy při zadaných úkolech jen vyběhnout a byli by v přírodě.“

8 Návrh na úpravu ŠVP

Tento návrh jsem aplikoval na stávající ŠVP Základní školy a mateřské školy Přemyslovice, příspěvkové organizace. Cílem těchto návrhů je maximálního využití potenciálu školy.

Dlouhodobé projekty

Škola vytvoří vlastní dlouhodobý projekt „Prací a poznáním za lepší zdraví“, kdy žáci ve spolupráci s učiteli a odborníky založí výukový sad, kde se seznámí s údržbou, pěstováním a ochranou ovocných stromů, přičemž se naučí dovednostem jako je právě pěstování ovoce.

Spolupráce s rodiči a jinými subjekty

V rámci spolupráce s místní T. J. Sokol Přemyslovice škola pořádá pravidelně, dvakrát do roka (na podzim a na jaře) sportovní dny, zahrnující atletické a gymnastické disciplíny a orientační běh. To vše přizpůsobeno věku a předpokládaným dovednostem žáků.

Ve spolupráci s obcí žáci pomáhají udržovat pořádek v okolí školy a přilehlých veřejných institucí a objektů (sportovní areál, kostel, hřbitov).

Ve spolupráci s místními podnikateli v oblasti zpracování dřeva, je škola zásobována dřevem, určeném pro rukodělné práce v dílnách, nebo na školní zahrádce.

Zaměření školy

Škola se kromě všeobecného vzdělávání zaměří také na žáky s mimořádným nadáním ke sportu, či přírodním vědám.

Výchovné a vzdělávací strategie

Cíle:

- žáci popíší co je to příroda a k čemu je pro civilizaci dobrá,
- žáci definují základní i rozšířené pojmy v oblasti přírodních věd,
- žáci jsou schopni uvést některé environmentální a ekologické problémy,
- žáci jsou schopni identifikovat ekologický problém ve svém okolí,
- žáci jsou schopni rozlišovat, co je pro naše okolí přínosem a co ne,
- žáci jsou schopni posoudit vlastní vliv na přírodu,
- žáci jsou schopni použít naučené vědomosti a dovednosti v praxi.

Klíčové kompetence

Kompetence k učení:

- žák porozumí danému vyučovanému tématu a je schopen za pomoci učitele tyto informace aplikovat praxi,
- otevřeně diskutuje se spolužáky a učiteli nad dovednostmi, které si osvojil v praxi,

Občanské kompetence:

- žák respektuje základní pravidla pro trvale udržitelný život,
- žák má osobní vztah k místu, kde žije a projevuje ho, toto místo zná,

Pracovní kompetence:

- žák pracuje tak, aby zamezil snižování kvality života ve svém okolí,
- žák postupy svojí práce průběžně porovnává s pomocí učitele a podle předem stanovených kritérií a navrhuje úpravy, které vedou ke zlepšení,
- žák s pomocí učitele zjišťuje, jaký vliv mají výrobní postupy, které používá, na kvalitu životního prostředí.

Závěr

Stanovených cílů jsem se snažil dosáhnout a domnívám se, že se mi podařilo objektivně vystihnout a popsat téma Propojení výuky ve škole a v přírodě a s tím spojenou problematiku škol na vesnici.

Z této práce vyplývá, že propojit výuku ve škole a v přírodě s sebou nese některá úskalí, která dokážou iniciativní a odhodlaní učitelé překonat a posunout tak kvalitu vzdělání na vyšší úroveň. Vesnice jako místo, kde se lépe snoubí moderní svět s přírodou, nabízí pro školy širokou škálu možností, jak udělat pro žáky vzdělání zajímavější, a podpořit tak jejich zvědavost, zdraví, dovednosti, hodnoty a postoje.

Dále jsem zjistil, že výuka v přírodě je přijímána velice kladně a byla by podporována. Což by se v případě zavedení takové výuky v pravidelných intervalech jevílo jako úspěšný tah. Lidé mají dnes zájem na tom, aby jejich děti dostávaly kvalitní vzdělání, a výuka v přírodě takové beze sporu nabídnout může. A právě tohle je jedna z velkých výhod, kterou škola na vesnici může nabídnout.

Není to jen o výuce přírodopisu, nebo zeměpisu, případně fyziky. Změna prostředí a vytržení ze stereotypu je to, co lidé potřebují, aby se posouvali dál. Jednobarevné, bílé prostory učeben vyměňme za barevné a vzdušné venkovní prostředí. Žáci si zvyknou na okolní ruch a nebudou mít důvody nechat se rozptylovat okolními vlivy. Výhody a důvody, proč dělat výuku v přírodě jsem popsal v kapitole 3.

Specifické prostředí základní školy v Přemyslovicích jsem popsal v kapitole 2. Tuto školu jsem sám navštěvoval a vím, že tato škola, s dlouholetou, více než 200 letou, historií má potenciál jít příkladem, jak by výuka v přírodě měla vypadat. Přístup k přírodě nebo bezpečným místům pro běžnou výuku je zde velice snadný a sama paní ředitelka v rozhovoru zmínila, že upravené předzahrádky školy k takovému účelu slouží.

Vím tedy, co žákům přináší obecně pobyt v přírodě. Všechny otázky, které v této práci byly položeny, se podařilo zodpovědět. Je to o těch lidech, kteří s žáky pracují každý den, především jejich rodičích, či zákonných zástupcích.

Seznam zkratk

aj.

atd.

ŠVP – školní vzdělávací program

SVP – speciální vzdělávací potřeby

PPP – pedagogicko psychologická poradna

PP – pobyt v přírodě

T. J. – Tělocvičná jednota

ČOS – Česká obec sokolská

ZŠ – základní škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

KPR – kardiopulmonální resuscitace

Seznam obrázků

Obr. 1: Mapa školy a jejího okolí..... 12

Seznam grafů

Graf 2: Vývoj počtu žáků 2004 – 2005 17

Graf 1: Vývoj počtu žáků do polovity 20. století 17

Graf 3: Jste: (muž/žena) 34

Graf 4: Kolik žáků bylo ve Vaší třídě? 35

Graf 5: Vzdělával/a jste se na vesnické škole? 35

Graf 6: Vzdělával/a jste se na vesnické škole? – rozdělení podle pohlaví..... 36

Graf 7: Měla škola přístup k venkovnímu hřišti? Měla škola přístup k přírodě (lesy, louky, pole)? Využívali učitelé přírodu jako prostor pro výuku, mimo výuky tělesné výchovy a praktických činností?..... 36

Graf 8: Přihlásil/a byste svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě? 37

Graf 9: Přihlásil/a byste svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě? – podle pohlaví respondentů 37

Graf 10: : Přihlásil/a byste svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě? – respondenti kteří se nevzdělávali na vesnici 38

Graf 11: Přihlásil/a byste svoje dítě do školy na vesnici, která praktikuje výuku v přírodě? – respondenti kteří se vzdělávali na vesnici 38

Graf 12: Vidíte ve výuce v přírodě negativní jevy/rizika, které mohou znamenat nebezpečí pro žáka?..... 39

Graf 13: Myslíte si, že výuka v přírodě je cesta ke zlepšení kvality vzdělávání?.....	39
Graf 14: Souhlasíte s tvrzením, že výuka v přírodě může mít vliv na zvýšení zájmu o školu?	40
Graf 16: Byla by možnost výuky v přírodě jedním z faktorů, které by ovlivnily Vaše rozhodování o výběru ZŠ? – respondenti kteří by své dítě přihlásili do školy na vesnici	41
Graf 15: Podpořil/a byste jako zákonný zástupce snahu učitele nebo vedení školy o výuku v přírodě?.....	41

Seznam literatury

BEDNÁŘ, Pavel. *Škola pro udržitelný život*. Online. C 2024, 21.3.2024. Dostupné z: <https://www.skolapremyslovice.cz/zakladni-skola-1/projekty/skola-pro-udrzitelny-zivot/>. [cit. 2024-03-24].

Co je to Geocaching? Online. CZ GEOCACHING. C 2024. Dostupné z: <https://kesky.cz/zaciname-s-geocachingem/co-je-to-geocaching/>. [cit. 2024-04-11].

CYDLÍK, Tomáš; MOŠ, Pavel; NĚMCOVÁ, Romana; ROHÁČKOVÁ, Dagmar a VÁCLAVÍK, Oldřich. *Dějiny obce Přemyslovice*. Přemyslovice: Obecní úřad v Přemyslovicích, 2009. ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ. *Komise pobytu v přírodě OV ČOS (komise PP)*. Online. Sokol.cz. C 2002 – 2021. Dostupné z: <https://www.sokol.cz/pp/obecne>. [cit. 2024-04-01].

DANIŠ, Petr. *Tajemství školy za školou*. Online. Ministerstvo životního prostředí, 2018. ISBN 978-80-7212-631-6. Dostupné z: https://16284a17bd.clvaw-cdnwnd.com/cadda5b564e5e77872988dde0e9d8e27/200000429-7b37c7b37e/Tajemstvi_skoly_za_skolou.pdf?ph=16284a17bd. [cit. 2024-03-07].

MŽP ČR. *Environmentální vzdělávání a poradenství*. Online. Ministerstvo životního prostředí. C 2008 – 2023. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/environmentalni_vzdelavani_poradenstvi. [cit. 2024-03-24].

GOŠOVÁ, Věra. *Současnost ŠvP*. Online. 2011, 8.5.2011. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/%C5%A0kola_v_p%C5%99%C3%ADrod%C4%9B/Sou%C4%8Dasnost_%C5%A0vP

HOLEC, Jakub. *Možnosti uplatnění digitálních technologií ve výuce přírodopisu*. Online. 2020, s. 1. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22430/moznosti-uplatneni-digitalnich-technologii-ve-vyuce-prirodopisu.html>. [cit. 2024-03-14].

HUBLOVÁ, Pavlína. *Škola v přírodě*. Online. 2014, 5.5.2014. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/%C5%A0kola_v_p%C5%99%C3%ADrod%C4%9B. [cit. 2024-04-01].

LISSMANN, Konrad, Paul. *Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění*. Praha: Academia, 2008. XXI. století. ISBN 978-80-200-1677-5.

LORENZ, Konrad. *Odumírání lidskosti*. Souvislosti (Mladá fronta). Praha: Mladá fronta, 1997. ISBN 80-204-0645-X.

MAZAL, Ferdinand. *Hry a hraní pohledem ŠVP. Kdo si hraje, nezlobí*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-77-3.

POLÁK, Miloš. *Mobilní telefony a jejich dopad na životní prostředí*. Online. Praha: Polák, 2020. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://remobil.cz/wp-content/uploads/2021/01/Elektronicka_prirucka_ucitele_final.pdf&ved=2ahUKEwjczoxG8POEAXWe_AIHHUcLC6kQFnoECDMQAQ&usg=AOvVaw0GEb1gx-hMztuITT-qoYdX. [cit. 2024-03-14].

SUTTON-SMITH, B. Die Dialektik des Spiels. „Eine Theorie des Spielens, der Spiele und des Sports“. In MAZAL, Ferdinand. *Hry a hraní pohledem ŠVP. Kdo si hraje, nezlobí*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-77-3.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA PŘEMYSLOVICE. *Archiv*. Online. 2019. Dostupné z: <https://www.skolapremyslovice.cz/zakladni-skola-1/archiv/>. [cit. 2024-03-24].